

**HALFJAARLIJKE
ARBEIDSMARKTBALANS**
december 2015
Focus op langdurige werkloosheid

Meer info op vdab.be of bel 0800 30 700

VDAB

samen sterk voor werk

Inhoudsopgave

Focus op de langdurige werkloosheid	4
Verder herstel van de arbeidsmarkt	5
De EU-banengroei heeft een brede basis.....	5
De langdurige werkloosheid loopt op	5
Arbeidstekorten op de Europese arbeidsmarkt.....	7
Gunstige vooruitzichten voor de Belgische arbeidsmarkt	9
Sterkere (job)groei in Vlaanderen	10
Naar een Vlaamse werkzaamheidsgraad van 75%?	11
Evolutie van de vacatures.....	12
Omslag op de vacaturemarkt	12
Sectorale evoluties	13
Gevraagde ervaring	15
Gevraagd studieniveau.....	17
Evolutie van de werkloosheid	19
Daling wijst op een trendomkeer.....	19
Kengetallen en voornaamste trends	20
Evolutie volgens kenmerken van de werkzoekenden	21
De (zeer) langdurige werkloosheid	26
Conjunctuur en cohorte-effecten.....	26
Leeftijd en leeftijdsdiscriminatie	27
Langere beschikbaarheid.....	28
Beperking in de tijd van de inschakelingsuitkering	29
Activering werklozen met bedrijfstoelage (SWT)	30
PWA en langdurige werkloosheid	30
Langdurige werkloosheid en uitstroomkans	31
Kenmerken van de langdurig werkzoekenden	32
Prognose van de evolutie van de werkloosheid.....	37
Verdere daling van de totale werkloosheid	37
De jeugdwerkloosheid daalt sterker	38
Besluit	39

Focus op de langdurige werkloosheid

Ondanks een verzwakking van de economische groei in het tweede kwartaal zet het langzame herstel van de Europese arbeidsmarkt zich verder, met een toename van de werkgelegenheid en een daling van de werkloosheid in de meeste EU-lidstaten. In Vlaanderen is er in september voor het eerst een daling van het aantal werkzoekenden in alle provincies. Positieve signalen zijn ook de vrij sterke daling van de jeugdwerkloosheid en van het aantal kortdurig werklozen. De sterke instroom van oudere werkzoekenden blijft wel een rem op een snellere afbouw van het aantal NWWZ.

Intussen wordt duidelijk dat de economische groei dit en volgend jaar minder sterk zal zijn dan eerder geraamd. Er heerst opnieuw onzekerheid over de groei op middellange termijn. Het IMF verlaagt de groeiprognose voor de wereldeconomie naar 3,1% in 2015 en 3,6% in 2016, voor de eurozone is dit respectievelijk 1,5% en 1,6% en voor België slechts 1,3% en 1,5%. De Europese Unie blijft de zwakste groeier op wereldvlak, maar ziet de kloof met de andere regio's verkleinen, onder meer door een sterke vertraging in de groei landen.

In de meeste lidstaten zet de werkloosheid de dalende trend verder. In augustus 2015 bedraagt de EU-werkloosheidsgraad 9,5%, tegenover 10,1% een jaar eerder. De EU-jeugdwerkloosheid is nog sterker gedaald en bedraagt nu iets meer dan 20%. Nu de Europese strategie ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid uitgerold is, komt er een andere doelgroep in het vizier. De langdurige werkloosheid is door de jarenlange crisis zeer sterk opgelopen en noopt tot dringende actie. In september heeft de Europese Raad een voorstel van aanbeveling gedaan over de inschakeling van langdurig werklozen. Ook de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid beveelt in het 'Verslag 2015' aan om deze als prioritaire doelgroep te activeren, maar wijst op de acutere problematiek in het Waalse en het Brusselse Gewest.

De vooruitzichten voor de Belgische arbeidsmarkt zijn vrij gunstig. De werkgelegenheid zou in de periode 2015-2017 met 94.000 eenheden toenemen, met een groeiende bijdrage van de 'conjunctuurgevoelige' bedrijfstakken. In de periode 2015-2017 kan de Belgische werkloosheid dalen met ongeveer 35.000 eenheden. In Vlaanderen zou de arbeidsmarkt iets beter presteren dan in de andere gewesten.

In deze 'Arbeidsmarktbalans' gaan we eerst in op het geleidelijke herstel van de Europese arbeidsmarkt. De geharmoniseerde ILO-cijfers over de langdurige werkloosheid tonen aan dat Vlaanderen hier relatief goed presteert. Volgens de regionale projecties tot 2020 kan Vlaanderen tegen 2020 toch een werkzaamheidsgraad van 75% halen, maar ook volgende jaren zou de werkloosheidsgraad niet zo sterk dalen omdat de beroepsbevolking blijft toenemen. Dit is vooral het geval bij de 50-plussers, maar de instroom van asielzoekers zorgt wellicht ook voor meer jongeren op de arbeidsmarkt.

Ook de Vlaamse vacaturemarkt vertoont een verder herstel en er is nu toch sprake van een trendbreuk. De werkloosheid begint sterker te dalen, zelfs bij de 55-59 jarigen, maar bij de 60-64 jarigen is er nog een forse toename. In een analyse van de langdurige werkloosheid komen de verschillende factoren aan bod van het huidige piekniveau. Volgens de eigen projecties voor het komende jaar zou de totale werkloosheid op jaarbasis dalen met 1,2%, de jeugdwerkloosheid met 5,3%.

Verder herstel van de arbeidsmarkt

De EU-banengroei heeft een brede basis

Door de economische groei houdt het geleidelijk herstel op de Europese arbeidsmarkt aan. De werkgelegenheid groeide in de eerste helft van 2015 met ongeveer 1% op jaarbasis, hetgeen relatief hoog is bij een nog matige groei. Sinds het dieptepunt van 2013 zijn er in de EU ongeveer 4 miljoen jobs bijgekomen. Hiermee ligt het totale niveau nog steeds 1,4% beneden het recordniveau van midden 2008.

Het herstel van de werkgelegenheid heeft een brede basis omdat het zich voordoet in bijna alle lidstaten (behalve Griekenland), maar vooral in alle grote sectoren. Dit is het geval in de industrie, de bouwsector en de meeste dienstensectoren, met uitzondering van de immobiëlen en de financiële sector. Een andere indicator van het brede herstel is de sterkere toename van voltijdarbeid en jobs van onbepaalde duur dan van deeltijdse en tijdelijke jobs. Dit hangt samen met het herstel van de industriële en bouwsectoren die, anders dan de dienstensectoren, voor de grote meerderheid voltijdse jobs aanbieden.

In 2014 is de EU-werkzaamheidsgraad voor het eerst sinds 2008 opnieuw toegenomen. Met 69,6% eind 2014 is bijna het niveau bereikt van de periode 2007-2008. Ook voor deze indicator is er sprake van een globaal herstel omdat de werkzaamheidsgraad toeneemt bij alle leeftijdsgroepen (15-24, 25-54 en 55-64). De toename is groter bij de 55-plussers en zelfs het sterkst bij de 60-64 jarigen.

Ook op het vlak van de werkloosheid is er een langzame verbetering. De EU28-werkloosheidsgraad is verder gedaald naar 9,5% en er zijn ongeveer 23 miljoen werklozen, waarvan 4,6 miljoen jonger is dan 25 jaar. De jeugdwerkloosheid is het afgelopen jaar wel vrij sterk gedaald (-448.000), maar er blijft nog steeds één op vijf jongeren werkloos.

De langdurige werkloosheid loopt op

In september 2015 heeft de Raad van de Europese Unie een voorstel van aanbeveling gedaan 'betreffende de integratie van langdurig werklozen op de arbeidsmarkt'. Hoewel de totale werkloosheid in de EU een dalende trend kent, blijft de werkloosheid hoog bij met name de jongeren en de langdurig werklozen. Het aantal langdurig werklozen (minstens een jaar werkloos)¹ in de EU is sinds 2007 verdubbeld: het betreft in 2014 ongeveer 12 miljoen personen, dit is bijna de helft van het totaal aantal werklozen en maakt iets meer dan 5% uit van de actieve bevolking tussen 15 en 74 jaar. Een meerderheid ervan (62%) is zelfs zeer langdurig werkloos en heeft meer dan twee jaar niet gewerkt.

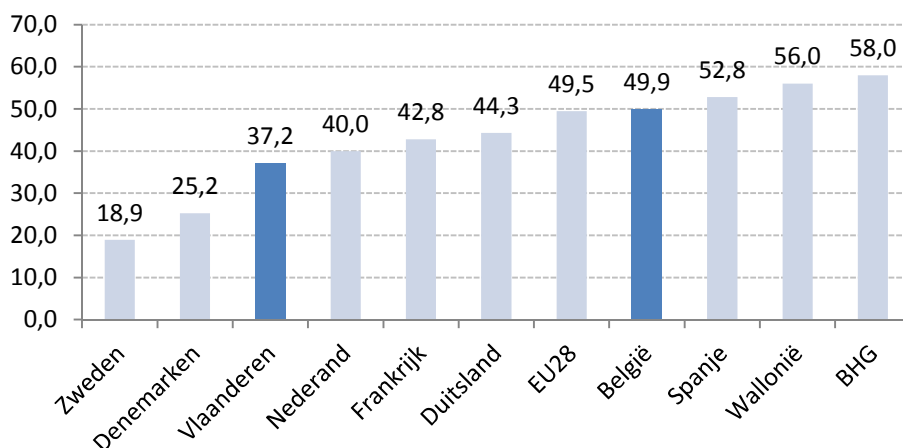
Er zijn echter grote verschillen tussen de lidstaten. Terwijl in België het aandeel langdurig werklozen in de totale werkloosheid (figuur 1) ook de helft bedraagt, ligt dit veel lager in landen als Zweden (19%) en Denemarken (25%) maar hoger in vooral de zuidse landen, zoals Spanje (53%) en Italië (61%). Ook binnen de lidstaten zijn er grote verschillen tussen de regio's. Dit geldt zeker voor België waar het aandeel langdurig werklozen veel lager ligt in Vlaanderen (37%) dan in de andere gewesten (56% in het Waals en 58% in het Brussels

¹ Het betreft hier de werklozen op basis van de ILO-definitie: werkzoekend en vlug beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Deze definitie verschilt van de administratieve criteria van VDAB en het aantal NWWZ ligt hoger dan het aantal werklozen op basis van de ILO-criteria. Ook het aandeel langdurige werkloosheid verschilt.

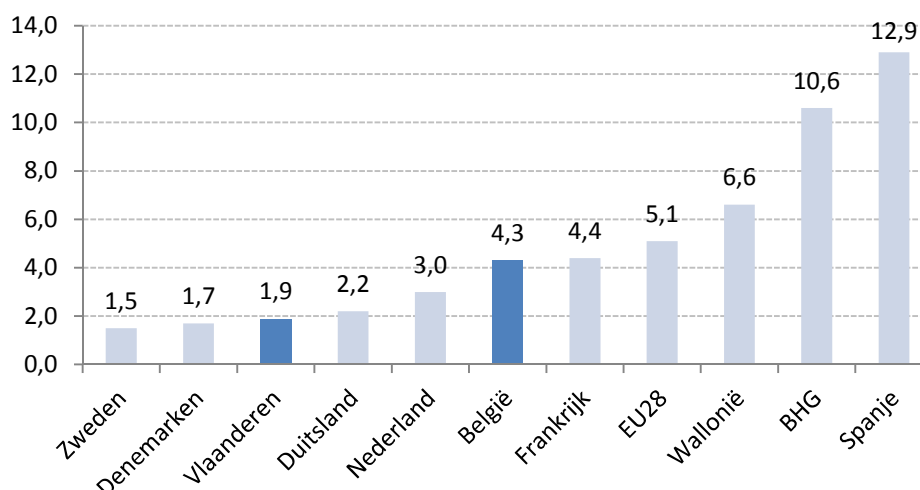
Hoofdstedelijk Gewest), telkens gemeten op basis van de ILO-criteria. De betere prestatie van Vlaanderen komt nog meer tot uiting wanneer men het aandeel van de langdurige werkloosheid bekijkt in de actieve bevolking, dit is het totaal van werkenden en werklozen tussen 15 en 74 jaar (figuur 2). In België komt dit uit op 4,3%, iets lager dan in de EU. Met 1,9% doet Vlaanderen bijna even goed als enkele van de best presterende lidstaten Zweden en Denemarken en zelfs iets beter dan Duitsland en Nederland. In de andere gewesten ligt het aandeel veel hoger, in het BHG loopt dit op tot 10,6%.

In het 'Verslag 2015' wijst ook de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid op het structureel probleem van de langdurige werkloosheid, waarbij de toename sterk bepaald wordt door de langere beschikbaarheid van oudere werklozen. Hoewel België beter scoort dan het EU-gemiddelde en er grote verschillen zijn tussen de gewesten en de leeftijdsgroepen, beveelt de HRW aan dat langdurig werklozen een prioritaire doelgroep moeten zijn van het actief werkgelegenheidsbeleid.

Figuur 1 Het aandeel van de langdurige werkloosheid in de totale werkloosheid (2014)

Figuur 2 Het aandeel van de langdurige werkloosheid in de actieve bevolking, 15-74 jaar (2014)

In een analyse van de langdurige werkloosheid in de lidstaten zet de Europese Raad enkele cijfers op een rijtje die aantonen dat het om een moeilijke doelgroep gaat.

Vooreerst blijkt dat gemiddeld in de EU slechts 73% van de langdurig werklozen ingeschreven is bij een bemiddelingsdienst. In België ligt deze ratio wel hoger (87%), maar in de Scandinavische landen bedraagt dit meer dan 90%, in Denemarken zelfs 100%. Hoewel de langdurig werklozen de helft van de totale werkloosheid uitmaken, is hun deelname aan actieve arbeidsmarktmaatregelen zeer laag met minder dan een vijfde van de deelnemers.

Na een jaar werkloosheid neemt de kans op uitstroom naar werk sterk af. De kans dat langdurig werklozen een baan vinden vooraleer ze twee jaar werkloos worden, is vrij laag en varieert afhankelijk van de lidstaat van 11% tot 46%. Wellicht ontmoedigt dit het zoekproces waardoor ieder jaar bijna een vijfde van de langdurig werklozen het zoeken naar een baan stopt en in de inactiviteit terecht komt.

De aanbeveling van de Raad bevat dan ook volgende stappen die de integratie van langdurig werklozen op de arbeidsmarkt moeten bevorderen:

- het aanmoedigen van de inschrijving bij een dienst voor arbeidsbemiddeling;
- het beoordelen van de individuele behoeften en mogelijkheden vooraleer ze 18 maanden werkloos worden;
- het aanbieden van een re-integratieovereenkomst na uiterlijk 18 maanden werkloosheid.

Arbeidstekorten op de Europese arbeidsmarkt

Nu de Europese arbeidsvraag terug aantrekt, is het de vraag in hoeverre er arbeidstekorten dreigen te ontstaan. In opdracht van de Commissie Werkgelegenheid en Sociale Zaken van het Europees Parlement voerden diverse onderzoeksinstituten (o.a. IDEA Consult) een onderzoek uit naar arbeidstekorten in de EU-lidstaten². Een conclusie is dat er in de onderzochte periode (2013-2014) op EU-niveau geen kwantitatieve tekorten waren maar wel kwalitatieve. Er zijn uiteraard sterke verschillen tussen de lidstaten onderling en tussen de regio's van sommige lidstaten. Uit een overzicht blijkt dat België voor de verschillende indicatoren die kwantitatieve en kwalitatieve tekorten meten vrij hoog scoort.

Op basis van de Beveridge-curve³ voor de periode eind 2006 tot midden 2014 stelt men vast dat de krapte op de Europese arbeidsmarkt sterk gedaald is in vergelijking met de periode vóór de crisis. De hoge werkloosheidsgraad en de relatief lage vacaturegraad wijzen op een eerder ontspannen arbeidsmarkt waarbij er voorlopig geen algemeen kwantitatief tekort is. De blijvende toename van de werkloosheidsgraad bij een stabiele vacaturegraad (2011-2013) wijst niet enkel op een moeilijkere matching tussen de arbeidsvraag en de werkzoekenden, maar bestendigt en versterkt de structurele werkloosheid, met een groot aandeel (zeer) langdurig werklozen.

Er zijn echter grote verschillen tussen de lidstaten. Uit een overzicht van diverse aspecten van kwantitatieve en kwalitatieve tekorten blijkt dat België in de periode 2013-2014 binnen de EU relatief hoog scoort op vlak van arbeidstekorten. De analyse voor de 28 lidstaten is een momentopname die enkel relatieve gradatie-verschillen (hoger, lager of gemiddeld)

² European Parliament (EMPL Committee), *Labour Market Shortages in the European Union*. March 2015

³ De Beveridge-curve zet de evolutie van de vacaturegraad (verhouding tussen aantal vacatures en totaal aantal arbeidsplaatsen) af tegenover de evolutie van de ILO-werkloosheidsgraad. Een hoge vacaturegraad bij een lage werkloosheidsgraad wijst op een goed functionerende arbeidsmarkt.

aangeeft tussen de lidstaten maar geen indicatie geeft over het absolute niveau van de tekorten in een langetermijnperspectief.

De studie benadrukt dat er geen universeel aanvaarde methode is om arbeidstekorten te meten en dat de gebruikte indicatoren de nodige interpretatie verdienen. Er zijn globaal twee benaderingen. Een eerste meet tekorten op basis van onevenwichten tussen de arbeidsvraag (bvb. aantal openstaande vacatures) en het arbeidsaanbod (bvb. aantal werkzoekenden). Terwijl het arbeidsaanbod vrij goed geraamd kan worden op basis van de Europese enquêtes naar de arbeidskrachten (EAK) is dit minder het geval voor de arbeidsvraag, specifiek voor de vacatures. Hier zijn er grote verschillen tussen de lidstaten in reikwijdte van de enquêtes en is er weinig analyse mogelijk volgens kwalificaties, sectoren en beroepen. Een tweede benadering zijn bevragingen bij werkgevers die hun oordeel geven over bestaande arbeidstekorten. Deze leveren slechts informatie voor een beperkt aantal geaggregeerde sectoren (industrie, bouw en diensten).

Voor de vier beschouwde krapte-indicatoren (periode 2013-2014) blijkt België steeds gemiddeld tot hoog te scoren. Zoals in Duitsland, Oostenrijk en het VK is ook de spanning op de Belgische arbeidsmarkt hoog door de relatief lage verhouding (<4) tussen de werkloosheidsgraad en de vacaturegraad. Een tweede kwantitatief onevenwicht op de Belgische arbeidsmarkt situeert zich in de geografische mismatch, met onevenwichten tussen regio's. In België is er een zeer groot verschil tussen de (sub)regionale werkzaamheidsgraden: deze ligt in Vlaanderen veel hoger dan in de andere gewesten, met ook relatief meer vacatures en minder werkzoekenden. In Italië is deze regionale mismatch nog sterker dan in België, maar in landen als Denemarken en Nederland is deze geringer.

De kwalitatieve tekorten of onevenwichten situeren zich op het vlak van de kwalificaties en competenties, sectoren en beroepsgroepen. België scoort hoog op vlak van de kwalificatiemismatch, die hier gemeten wordt op basis van het grote aandeel ($>40\%$) werknemers dat in een enquête (Enquête naar de Arbeidskrachten, 2013) verklaart te hoog- of te laaggeschoold te zijn voor de uitgeoefende job.

Op vlak van sectorale tekorten scoort België in EU-perspectief hoog voor de dienstensectoren en gemiddeld voor de industriële sectoren. In alle lidstaten zijn er tekorten voor specifieke beroepen. Hoewel er grote variatie is op het niveau van de beroepen, komen overal dezelfde beroepsgroepen terug. De Top 5 op EU-niveau bestaat uit metaalbewerkers en machinebouwers, wetenschappelijke en ingenieursberoepen, ICT-professionals, gekwalificeerd personeel in de gezondheidszorg en bouwberoepen.

Gunstige vooruitzichten voor de Belgische arbeidsmarkt

In het 'Verslag 2015' geeft de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid vrij positieve vooruitzichten voor de Belgische werkgelegenheid. Na het verlies van 13.000 jobs in 2013 is de werkgelegenheid in 2014 opnieuw toegenomen (+17.600). Deze groei zou dit en de volgende jaren versterken en tot 2017 resulteren in een gecumuleerde toename van 94.000 arbeidsplaatsen. Tot 2020 rekent het Federaal Planbureau op een toename van de Belgische werkgelegenheid met iets meer dan 200.000⁴.

In de vorige 'Herfstnota' werd erop gewezen dat de bijdrage van de 'conjunctuurgevoelige bedrijfstakken'⁵ aan de toename van de loontrekkende werkgelegenheid sterk gedaald was. Hun aandeel was zelfs lager dan het aandeel van de 'niet-marktdiensten' door het aanhoudende groot verlies van industriële arbeidsplaatsen. De komende jaren (2015-2020; zie tabel 1) zou er zich een sectorale verschuiving voordoen in de banengroei: de industriële sectoren zouden veel minder arbeidsplaatsen verliezen en de 'overige marktdiensten' (vooral persoonlijke en bedrijfsdiensten) zouden sterker groeien.

De 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' blijft ook de komende jaren de sterkste groeier met een jaarlijkse groeivoet van 2,3%. De overheid en onderwijssectoren daarentegen zouden vanaf 2015 een beperkte daling kennen (-0,3% per jaar). De groei in de dienstencheque-sector (incl. PWA) is nagenoeg stilgevallen en zou nog amper 4.000 extra jobs opleveren.

Tabel 1 Bijdrage van de 'sectorclusters' aan de werkgelegenheidsgroei (België; 2008-2020)

	N (x 1.000) 2020	Veranderingen (x 1.000)		Jaarlijkse groei ('15-'20)
		2014-2008	2020-2014	
Totale binnenlandse werkgelegenheid	4.761	102	201	0,7
- Marktbedrijfstakken	3.921	87	210	0,9
<i>Industrie</i>	813	-77	-16	-0,3
<i>Verhandelbare diensten, waarvan:</i>	3052	175	228	1,3
<i>- gezondheid en maatschap. DV</i>	645	69	84	2,3
<i>- overige marktdiensten</i>	1143	85	129	2,0
- Niet-verhandelbare diensten	840	15	-9	-0,2
<i>Overheid en onderwijs</i>	795	26	-14	-0,3
- Dienstencheques en PWA-jobs	122	56	4	0,6
Totale werkende bevolking	4.840	103	201	0,7

Bron: Federaal Planbureau

⁴ Federaal Planbureau, *Economische Vooruitzichten 2015-2020*. Brussel, mei 2015

⁵ Het betreft hier in globo (maar niet uitsluitend) de privé-sectoren: landbouw, industrie, bouw, handel, vervoer, horeca, ICT, financiën, immobiëlen en zakelijke dienstverlening, inclusief een groot deel van de dienstencheque-banen.

Sterkere (job)groei in Vlaanderen

Uit de regionale projecties van het Federaal Planbureau (voor de periode 2015-2020) blijkt dat de economische en werkgelegenheidsgroei in Vlaanderen sterker zouden zijn dan in de andere gewesten. Hoewel de economie gemiddeld met minder dan 2% groeit (van 1,3% in 2015 naar 1,7% gedurende de periode 2017-2020), kan de gemiddelde netto-banengroei per jaar 21.500 eenheden bedragen. Gecumuleerd voor de periode 2015-2020 zou dit resulteren in 129.000 extra jobs.

De weerslag van de werkgelegenheidsgroei op de werkloosheidsgraad is eerder beperkt omdat ook de totale beroepsbevolking blijft toenemen, maar in iets mindere mate dan de werkgelegenheid. Volgens de projectie zou de werkloosheid dalen van 7,9% in 2015 naar 7,5% in 2020. Het arbeidsaanbod neemt nog steeds toe, niet langer door demografische veranderingen (toename van de bevolking tussen 15 en 64 jaar) maar door de sterke toename van de oudere beroepsbevolking van werkenden en werkzoekenden. De beroepsbevolking zou de komende jaren nog enkel stijgen door de toename bij de 50-plussers. Bij de andere leeftijdsgroepen zou er een verdere daling zijn, maar hierbij is geen rekening gehouden met de nog onzekere impact van de huidige instroom van asielzoekers.

De jaarlijkse toename van de beroepsbevolking wordt voor Vlaanderen geraamd op gemiddeld 16.100 eenheden. Dit moet voor de komende jaren alleszins opwaarts herzien worden door de instroom van asielzoekers, die vanaf mei zeer sterk toegenomen is in vergelijking met 2014. Voor het ganse jaar 2015 wordt het aantal asielaanvragen in België geraamd op 39.000, een toename met ongeveer 22.000 tegenover 2014.

Hoewel het aantal asielzoekers in de periode 2010-2012 ook zeer hoog was, zal de impact op de Vlaamse arbeidsmarkt (en uiteraard voor de integratie- en bemiddelingsdiensten) komende jaren groter zijn omdat het aandeel 'erkenningen van de vluchtelingenstatus' nu veel hoger ligt. Deze is toegenomen van 15% in 2012 naar 49% in 2015 (cijfers tot september). De precieze impact op de Vlaamse arbeidsmarkt is nog onduidelijk omdat er nog te weinig gegevens zijn over het profiel van de asielzoekers. Er mag toch gerekend worden met minstens 10.000 asielzoekers die zullen instromen op de arbeidsmarkt.

Er zijn voorlopig geen indicaties dat het aandeel hooggeschoolden bij de asielzoekers in 2015 (januari-augustus) hoger ligt dan van de inburgeraars in het VDAB-bestand sinds begin 2009. Er is wel een stijgende trend van het aandeel jongeren dat momenteel 24% bedraagt, tegenover gemiddeld 8% bij de instromers via een onthaalbureau gedurende de periode 2009-2015.

Nog meer dan de instroom van asielzoekers, zullen de eindeloopbaanmaatregelen het arbeidsaanbod verder doen toenemen. Vooral het aanbod van de 60-64 jarigen zal aangroeien. Naast de verhoging van de minimumleeftijd en de verstrenging van de loopbaanvoorwaarden voor vervroegd pensioen, is er de blijvende toename van oudere werklozen die voortaan geen vrijstelling van 'beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt' genieten maar ('aangepast') beschikbaar moeten blijven.

Naar een Vlaamse werkzaamheidsgraad van 75%?

Zowel in België als in Vlaanderen is de totale werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) in 2014 niet toegenomen en stabiliseert op respectievelijk 67,3% en 71,9%. Maar de sterk stijgende trend bij de oudere werknemers (>1 procentpunt per jaar sinds 2001 bij de 55-64 jarigen) houdt aan: in Vlaanderen bedraagt hun werkzaamheid 44,3%, in België 42,7%. Hoewel de 50%-doelstelling tegen het huidige groeiritme binnen bereik ligt, zoals ook de HRW in het 'Verslag 2015' opmerkt, is er nog een grote kloof met het EU-gemiddelde (51%) dat sterk bepaald wordt door een groep lidstaten (o.a. Zweden, Duitsland en Denemarken) met een werkzaamheid van meer dan 60%.

De Vlaamse werkzaamheidsgraad zou na jaren van stabilisatie (rond 72%) wel toenemen naar 75,3% in 2020, dit is net iets beneden de doelstelling van 76%. In tegenstelling tot vorige jaren groeit de werkende bevolking vanaf 2015 substantieel sterker dan de bevolking op arbeidsleeftijd. Dit is vooral het geval in Vlaanderen waar de vergrijzing een sterkere impact heeft dan in de andere gewesten.

Ondanks deze positieve ontwikkeling mag niet voorbij gegaan worden aan de grote verschillen in de werkzaamheidsgraad tussen bevolkingsgroepen. In het licht van de instroom van asielzoekers komt België terug in de schijnwerpers door de zeer lage werkzaamheidsgraad van personen die buiten de Europese Unie geboren zijn. Met 48% komt België (met Kroatië) op de laatste plaats in de EU-rangschikking. Vlaanderen doet wel beter (55%) maar de kloof met in België (73%) of in een ander EU-land geboren burgers (70%) is ook hier zeer groot. Om een werkzaamheid van 75% te halen zullen alleszins ook extra inspanningen nodig zijn voor de bevolkingsgroepen met een migratie-achtergrond.

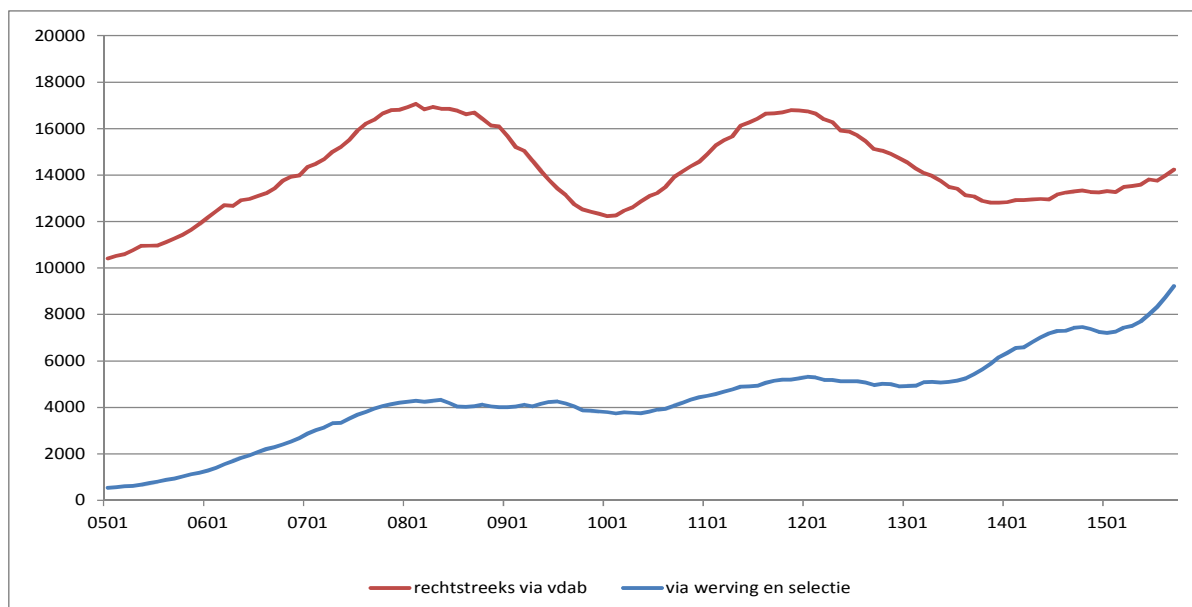
Evolutie van de vacatures

Omslag op de vacaturemarkt

VDAB ontving de laatste 12 maanden 170.751 jobs in het NECzU, rechtstreeks gemeld aan VDAB. Dat is 7% meer dan de ontvangen vacatures van de 12 maanden voordien. De verschilcijfers met dezelfde maand vorig jaar kennen een grillige evolutie met zowel opvallende stijgingen (o.a. +22% in augustus) als dalingen (o.a. in juli -5%). Het lijkt dat we nu toch van een omslag kunnen spreken: sinds juni ligt het aantal ontvangen jobs van de laatste maanden telkens minstens 20% boven het aantal ontvangen jobs van dezelfde maand van een jaar voordien (met uitzondering van de daling in juli).

Het aantal jobs dat VDAB ontvangt via de sector werving en selectie kent een opvallende toename maar het is niet uit te maken of dit eerder te maken heeft met de samenwerking en data-uitwisseling met bedrijven uit de sector dan met reële arbeidsmarktevoluties. Vandaar dat de rapportering van de vacatures nu standaard zal gaan over de vacatures uit het 'Normaal Economisch Circuit' (zonder Uitzendopdrachten) die rechtstreeks aan VDAB gemeld zijn.

Figuur 3 Evolutie van het aantal ontvangen vacatures: rechtstreeks via VDAB en via 'werving en selectie' (voortschrijdend gemiddelde Vlaams gewest; jan 2005- september 2015)

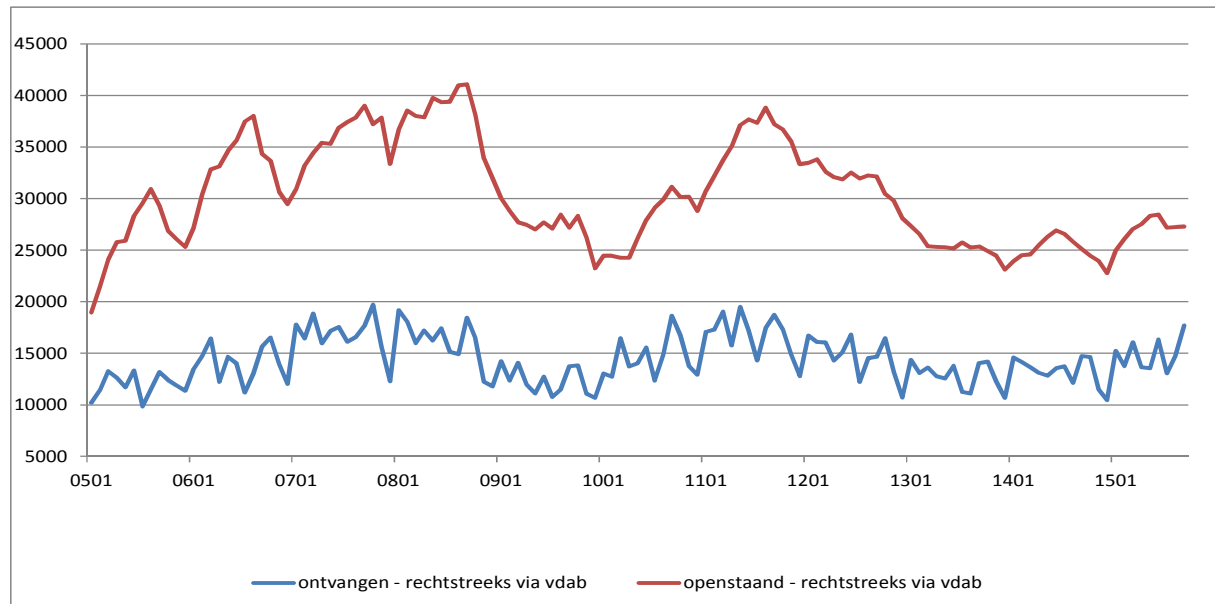

Na de economische crisis in 2009 en de afname van het aantal jobs zien we in 2010 een herstel. In het najaar van 2011 komt er weer een kentering en het aantal ontvangen jobs daalt. De evolutie van het aantal ontvangen jobs vanaf najaar 2013 is zeer wisselend. Pas vanaf 2015 zien we een omslag en is het aantal ontvangen vacatures telkens hoger dan dezelfde maand van 2014 (met uitzondering van juli).

De evolutie van het aantal *openstaande* vacatures volgt een uitgesproken patroon. Het dieptepunt van het aantal openstaande vacatures in december 2013 wordt gevolgd door een beperkte toename in de daaropvolgende maanden met een nieuw laagterecord in december

2014. De eerste maanden van 2015 tonen een geleidelijke toename, vanaf juli blijft het aantal openstaande vacatures schommelen rond 27.000.

Figuur 4 Evolutie van het aantal vacatures (maandcijfers) binnen het Normaal Economisch Circuit zonder Uitzendopdrachten en rechtstreeks gemeld via VDAB (Vlaams gewest; 2005- september 2015)

Sectorale evoluties

Figuur 5 toont de evolutie van het aantal ontvangen vacatures per *hoofdsector* met de evolutie over 1 jaar en september 2014 als referentiepunt. De kleine primaire sector is zeer onvoorspelbaar en sterk onderhevig aan allerlei seizoenseffecten en wordt niet weergegeven in de figuur.

Het dieptepunt van het aantal ontvangen jobs in december 2014 deed zich voor in de drie hoofdsectoren. Nadien volgde een herstel en in september 2015 blijken de drie hoofdsectoren zo goed als in dezelfde mate te evolueren.

Over de laatste 12 maanden zijn er binnen de *secundaire* sector verschilcijfers die variëren van +42,6% (overige industrie) tot -27% (vervaardiging van transportmiddelen). Binnen de *tertiaire* sector schommelen de verschilcijfers tussen +19,4% voor 'transport, logistiek en post' en -10,4% voor de 'financiële diensten'. Binnen de *quartaire* sector kent alleen de sector 'Ontspanning, cultuur en sport' een afname (-8,6%). De grootste toename zien we hier bij de gezondheidszorg (+13,4%).

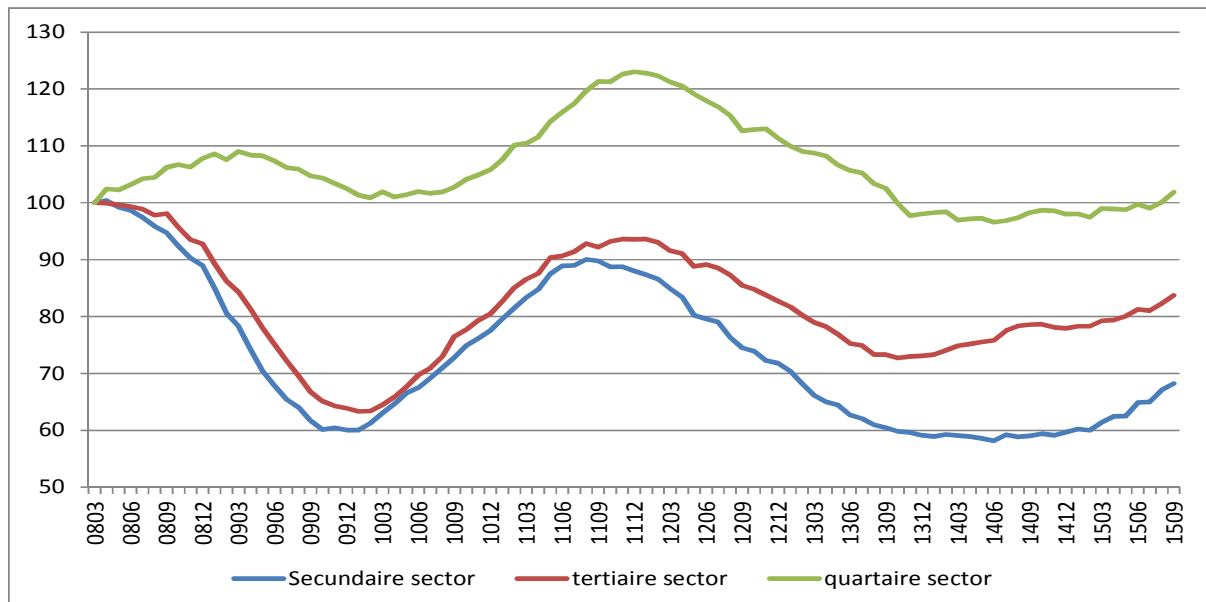
Figuur 6 toont de evolutie weer per hoofdsector over een *langere referentieperiode*, een vergelijking met als referentiepunt maart 2008, dus vóór de crisis van 2009. Er is een groot verschil tussen de drie hoofdsectoren. Op langere termijn springt vooral de sterke daling in de *secundaire* sector in het oog. Vanaf het najaar van 2013 zien we eerst een stabilisatie van het aantal ontvangen jobs, vanaf 2015 neemt het aantal vacatures voor de secundaire sector weer toe (cijfers voortschrijdend gemiddelde). Het niveau van het aantal jobs in september 2015 ligt toch nog een heel stuk onder het niveau van 2008.

Ook de *tertiaire* sector kende een daling tot het najaar van 2013. Daarna volgt weer een geleidelijke toename. De *quartaire* sector is minder conjunctuurgevoelig maar ook hier is er een afname vanaf eind 2011 tot eind 2013. Vanaf 2014 stabiliseert het aantal ontvangen jobs uit de *quartaire* sector.

Figuur 5 Evolutie (september 2014=100) van de ontvangen vacatures rechtstreeks gemeld aan VDAB, naar hoofdsector (Vlaams gewest; september 2014 - september 2015)

Figuur 6 Evolutie (maart 2008=100) van de ontvangen vacatures naar hoofdsector (Vlaams gewest; maart 2008 - september 2015; voortschrijdende gemiddelden laatste 12 maanden)

De grootste *secundaire* sectoren, in termen van aantal ontvangen jobs tijdens de laatste 12 maanden, zijn de 'bouw', 'voeding', 'metaal' en 'vervaardiging van machines en toestellen'. De secundaire sector werd zwaar getroffen door de crisis van 2009. In 2010 en de eerste helft van 2011 was er een fors herstel maar het aantal ontvangen jobs van de sectoren 'metaal' en 'vervaardiging van machines en toestellen' heeft nooit meer het niveau gehaald van voor de crisis. Vanaf najaar 2011 is de afname van het aantal ontvangen jobs in deze vier secundaire sectoren duidelijk te zien. De laatste maanden is er een voorzichtige toename van het aantal jobs, vooral bij de voeding. Ook bij de andere sectoren zien we een heropleving van het aantal ontvangen jobs.

Ook de *tertiaire* sector werd getroffen door de crisis van 2009. De belangrijkste tertiaire sectoren kennen een relance vanaf begin 2014. Zeker de sector 'Informatica, media en telecom' kende een opmerkelijke toename. De sector 'transport en logistiek' had het het zwaarst te verduren. Het dieptepunt leek in 2010 achter de rug maar sinds 2012 zakte de sector terug weg. Pas sinds begin 2015 zien we ook hier een vooralsnog beperkte heropleving.

De evolutie van het aantal ontvangen jobs in de *quartaire* sector verloopt anders dan bij de secundaire of tertiaire sector. De sterke afname van de jobs voor 'openbare besturen' lijkt gestopt. Het aantal jobs voor gezondheidszorg kent opnieuw een toename maar zit ook nog onder het niveau van maart 2008.

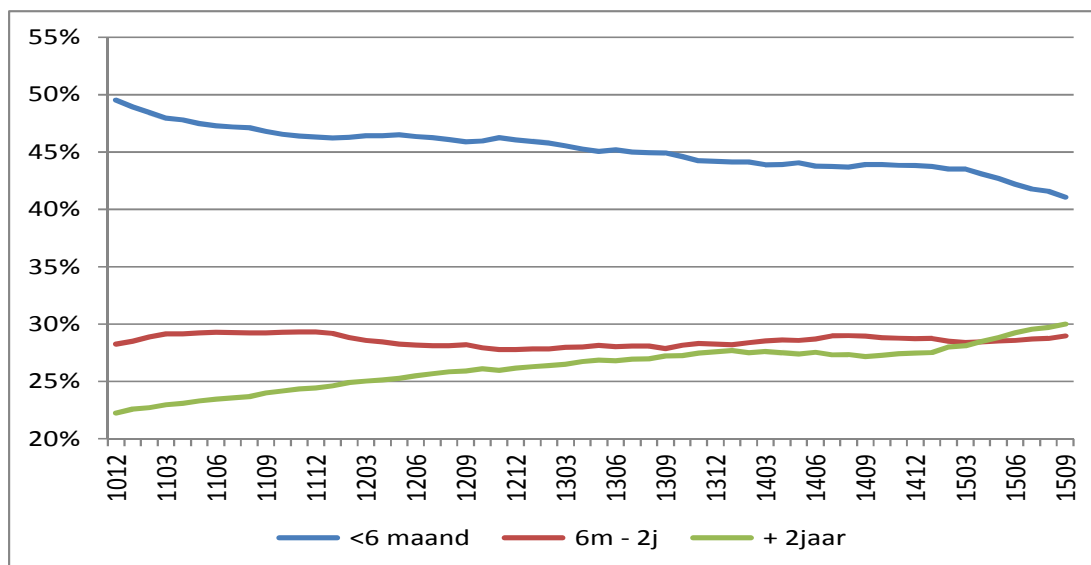
Het aantal jobs binnen de sector 'maatschappelijke dienstverlening' nam gestaag toe tot 2011 en stabiliseerde toen op dat hogere niveau.

Gevraagde ervaring

Bij het zoeken naar geschikte werknemers is de vraag naar ervaring een belangrijk criterium. In onderstaande figuren ziet men de evolutie van de gevraagde ervaring bij de vacatures binnen het NECzU, die rechtstreeks door VDAB ontvangen zijn.

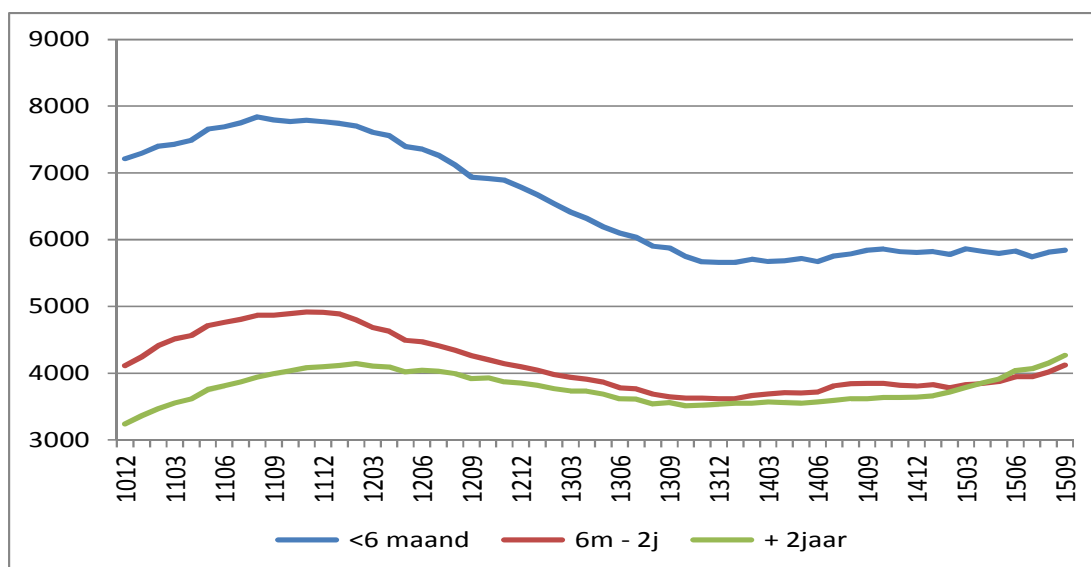
Het is duidelijk dat werkgevers de laatste jaren meer belang hechten aan ervaring (figuur 7). In 2010 werd voor de helft van het aantal jobs geen of weinig ervaring gevraagd. In september 2015 ligt het aandeel op 41%. Het aandeel vacatures waarbij meer dan twee jaar ervaring gevraagd wordt is toegenomen van 22% naar 30%. Het aandeel jobs waarbij 'enige' ervaring gevraagd wordt is in de loop der jaren tamelijk stabiel gebleven.

Figuur 7 Evolutie aandeel ontvangen vacatures naar gevraagde ervaring (Vlaams gewest; jan. 2010 – sept. 2015; voortschrijdende gemiddelden laatste 12 maanden)

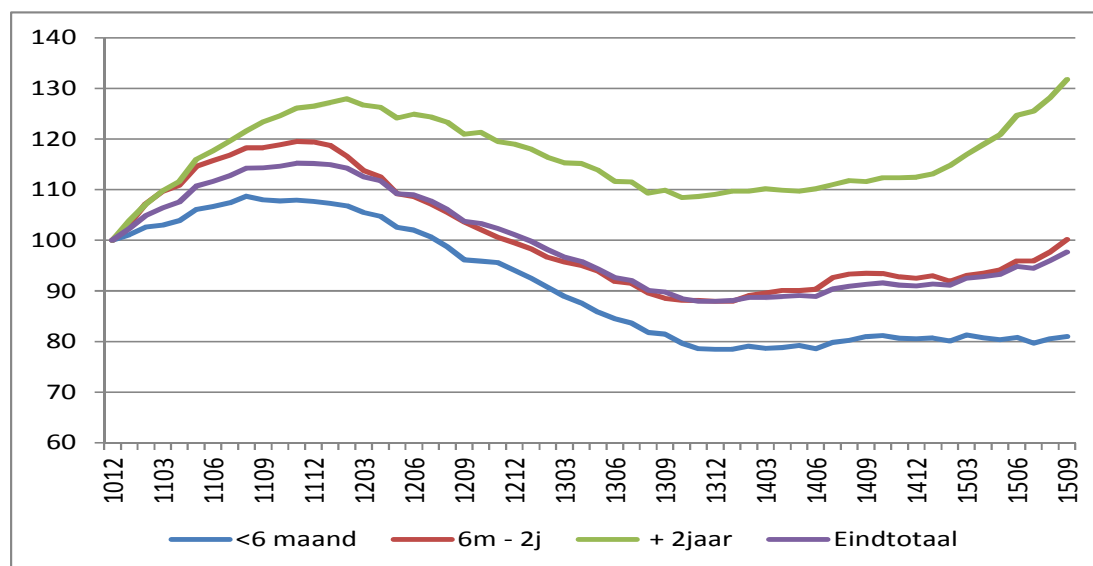
Ook in absolute aantallen (voortschrijdend gemiddelde; figuur 8) zien we dat het aantal jobs waar geen of weinig ervaring gevraagd wordt, daalt, hoewel het nog steeds om meer dan 5.000 vacatures op maandbasis gaat.

Figuur 8 Evolutie aantal ontvangen vacatures naar gevraagde ervaring (Vlaams gewest; jan. 2010 – sept. 2015; voortschrijdende gemiddelden laatste 12 maanden)

De evolutie met december 2010 (voortschrijdend gemiddelde; figuur 9) als referentiemaand bevestigt de toegenomen vraag naar meer ervaring.

Figuur 9 Evolutie (index december 2010=100) van de ontvangen vacatures naar gevraagde ervaring (Vlaams gewest; jan. 2010 – sept. 2015; voortschrijdende gemiddelden laatste 12 maanden)

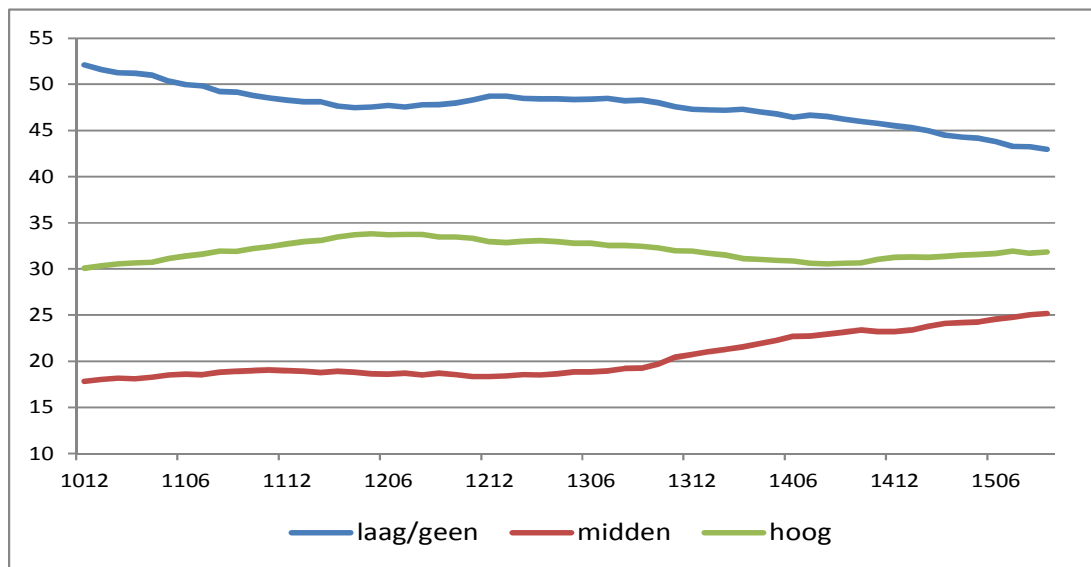
Gevraagd studieniveau

Eind 2013 is er bij de aflading en aanmaak van de basisbestanden een verkeerde handeling gebeurd met de gegevens over studieniveau. De bestanden werden achteraf gecorrigeerd maar de problemen konden niet volledig opgelost worden. Analyses over de evolutie van het gevraagde studieniveau zijn hierdoor niet volledig betrouwbaar.

Bij het zoeken naar geschikte werknemers is het studieniveau nog steeds een belangrijk criterium. In onderstaande grafieken ziet men de evolutie van het gevraagde studieniveau bij de vacatures binnen het NECzU, die rechtstreeks door VDAB ontvangen zijn.

Uit de evolutie van de aandelen blijkt toch enige verschuiving (figuur 10). Bij 43% (aandeel september 2015) van de ontvangen jobs wordt een laag of geen studieniveau vereist. Vijf jaar geleden bedroeg dit aandeel nog 52%. De vraag naar middengeschoolden is in dezelfde periode toegenomen van 18% naar 25%. Het aandeel van de vraag naar hogeschoolden schommelt tussen de 30 en 35%.

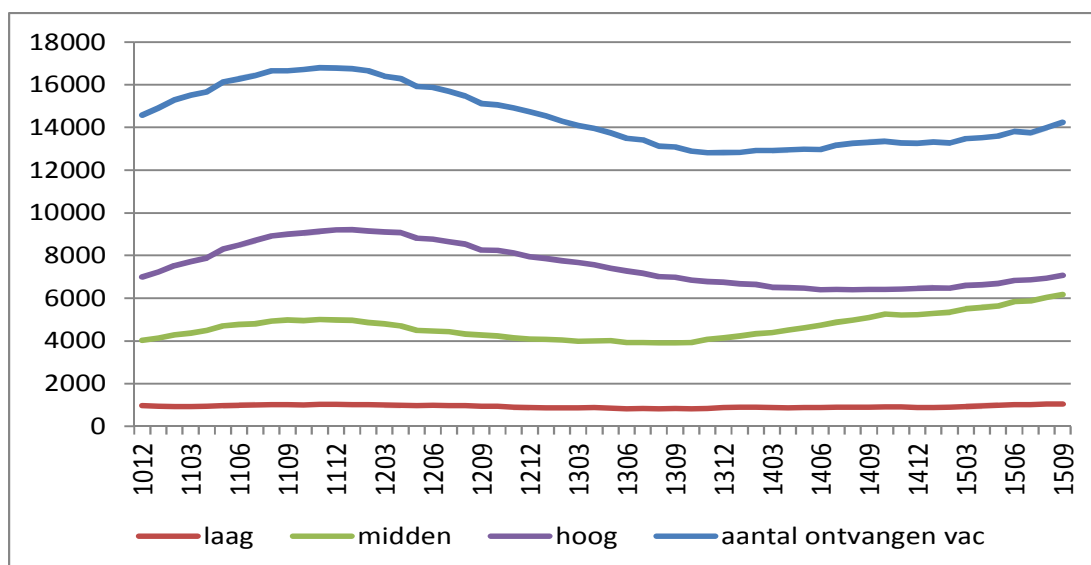
Figuur 10 Evolutie aandeel ontvangen vacatures naar studieniveau (basis) (Vlaams gewest; jan. 2010 – sept. 2015, voortschrijdende gemiddelden laatste 12 maanden) op basis van eerste studieniveau

Er zijn weinig jobs (schommelt meestal rond de 10% binnen de 'laag/geen') waar de werkgever expliciet een kandidaat vraagt die laaggeschoold is. Indien de werkgever geen diploma of studieniveau vermeldt wil dit niet noodzakelijk zeggen dat er geen diploma nodig is. Soms vermeldt een werkgever geen diploma maar zit dit impliciet wel in de functie zoals bij verpleegkundigen of ingenieurs. Anderzijds kan dit gaan om functies waarbij ervaring een belangrijke rol speelt.

Figuur 11 geeft een evolutie van het aantal ontvangen vacatures op basis van drie ingevulde studieniveaus. De sterke stijging van het aantal gevraagde middengeschoolde diploma's kan o.a. te maken hebben met de vraag naar diploma's van het HBO5.

Figuur 11 Evolutie aandeel ontvangen vacatures naar studieniveau (Vlaams gewest; jan. 2010 – sept. 2015, voortschrijdende gemiddelden laatste 12 maanden) o.b.v. van drie ingevulde studieniveaus

Evolutie van de werkloosheid

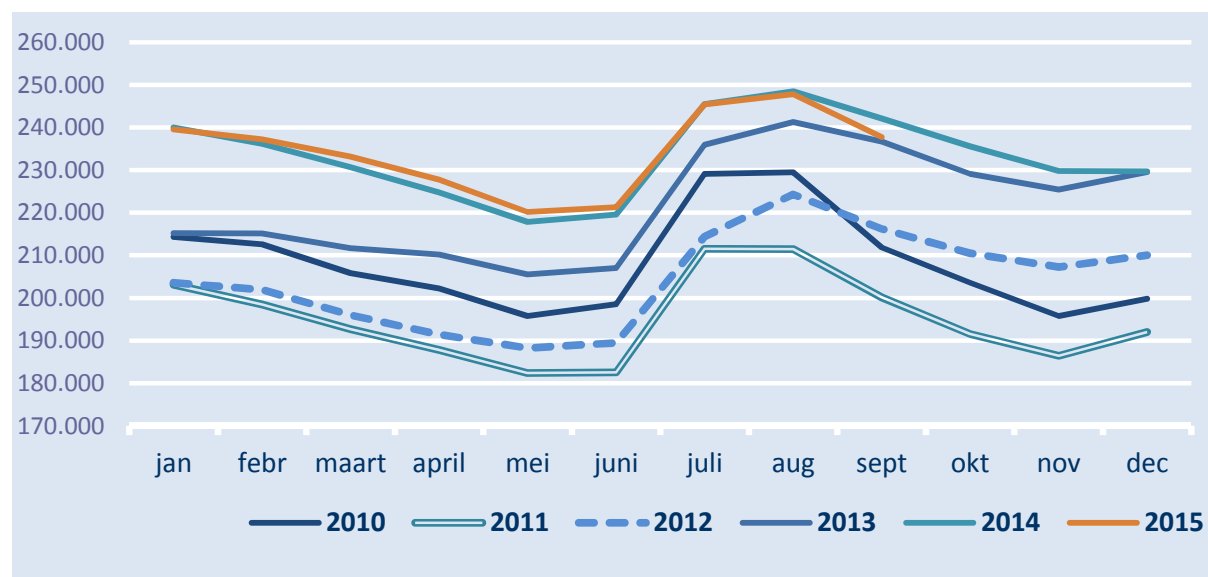
Daling wijst op een trendommekeer

Eind september telt Vlaanderen 237.736 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ). Dat zijn er 4.348 of 1,8% minder dan een jaar eerder. De recente evolutie is hoopgevend: na de status quo in juli en de beperkte daling in augustus (-0,3%) diept het jaarverschil zich uit in september (-1,8%).

Tabel 2 Evolutie jaarverschillen van NWWZ naar geslacht (Vlaams gewest; sept. 2014 – sept. 2015)

NWWZ - Jaarverschillen			
	Mannen	Vrouwen	Totaal
sep/14	+2,7%	+1,9%	+2,3%
okt/14	+3,0%	+2,6%	+2,8%
nov/14	+2,1%	+1,8%	+1,9%
dec/14	+0,0%	+0,1%	+0,1%
jan/15	+0,0%	-0,4%	-0,2%
feb/15	+0,9%	-0,2%	+0,4%
mrt/15	+1,8%	+0,2%	+1,1%
apr/15	+1,9%	+0,6%	+1,3%
mei/15	+1,7%	+0,4%	+1,1%
jun/15	+1,6%	-0,1%	+0,8%
jul/15	+0,5%	-0,6%	+0,0%
aug/15	+0,1%	-0,7%	-0,3%
sep/15	-1,8%	-1,7%	-1,8%

Figuur 12 Evolutie aantal NWWZ (Vlaams gewest; 2010 – sept. 2015)

Bij vergelijkingen jaar-op-jaar zoals hierboven worden de seizoeneffecten geneutraliseerd. De figuur vestigt de aandacht op het jaarlijks terugkerend patroon. Typisch is dat de werkloosheid piekt in juli en augustus door de arbeidsmarktintrede van de schoolverlaters. In de maanden september, oktober en november loopt de werkloosheid vervolgens al even klassiek terug. In december veert de werkloosheid tijdelijk op om nadien tussen januari tot mei gestadig te krimpen. Met het aantreden van de nieuwe cohorte schoolverlaters start de seizoencyclus opnieuw. De figuur wijst ook op het huidige hoge werkloosheidsniveau.

Kengetallen en voornaamste trends

De kengetallentabel vat de voornaamste evoluties samen:

- Een daling van de NWWZ met 1,8% tussen september 2014 en september 2015.
- De WZUA's (-4%) noteren lager. Opmerkelijk is de sterke afname bij de BIT-jongeren (-16,1%), terwijl er een sterk groeiritme is bij de vrij ingeschreven werkzoekenden (+19%) en de restgroep 'Andere' (+12,3%). Wijzigingen in de werkloosheidsreglementering tekenen zich af in de evolutie naar categorie.
- Het dalingsritme bij vrouwen (-1,7%) en mannen (-1,8%) is quasi identiek.
- De jeugdwerkloosheid (-4,5%) krimpt, net zoals het aantal NWWZ bij de middenleeftijdsgroep (-3,8%). Het aantal werkzoekende 50-plussers (+5,2%) klokt hoger af doordat 50-plussers langer beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt.
- Opvallend is de toename van de zeer langdurige werkloosheid (+9,4%).
- Een kwart van de Vlaamse werkzoekenden is van allochtone origine.

Tabel 3 Evolutie NWWZ, aandeel en werkloosheidsgraad (Vlaams gewest; sept. 2014 – sept. 2015)

		sept 2015	Jaarverschil	Aandeel
NWWZ		233.164	- 1,8%	
Categorie	WZUA	166.722	-4,0%	70,1%
	BIT	22.089	-16,1%	9,3%
	Vrij ingeschreven	29.428	+ 19,0%	12,4%
	Andere	19.497	+ 12,3%	8,2%
Geslacht	Mannen	126.286	-1,8%	53,1%
	Vrouwen	111.450	-1,7%	46,9%
Leeftijd	- 25 jaar	54.764	-4,5%	23,0%
	25 - 50 jaar	120.817	-3,8%	50,8%
	+ 50 jaar	62.155	+ 5,2%	26,1%
Studieniveau	Laag	104.563	-1,1%	44,0%
	Midden	87.105	-2,0%	36,6%
	Hoog	46.068	-2,9%	19,4%
Werkloosheidsduur	- 1 jaar	129.377	-5,7%	54,4%
	1 - 2 jaar	40.604	-5,5%	17,1%
	+ 2 jaar	67.755	+ 9,4%	28,5%
Origine	Allochtonen	59.039	+ 0,8%	24,8%
Arbeidsgehandicapten		31.931	+ 1,4%	13,4%
Werkloosheidsgraad		7,97%	-0,40	
Geslacht	Mannen	7,88%	-0,23	
	Vrouwen	8,06%	-0,62	

Evolutie volgens kenmerken van de werkzoekenden

Verschuivingen tussen categorieën

De NWWZ omvatten de werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), de werkzoekenden tijdens hun beroepsinschakelingstijd, de vrij ingeschrevenen en een reeks andere niet-werkende werkzoekenden.

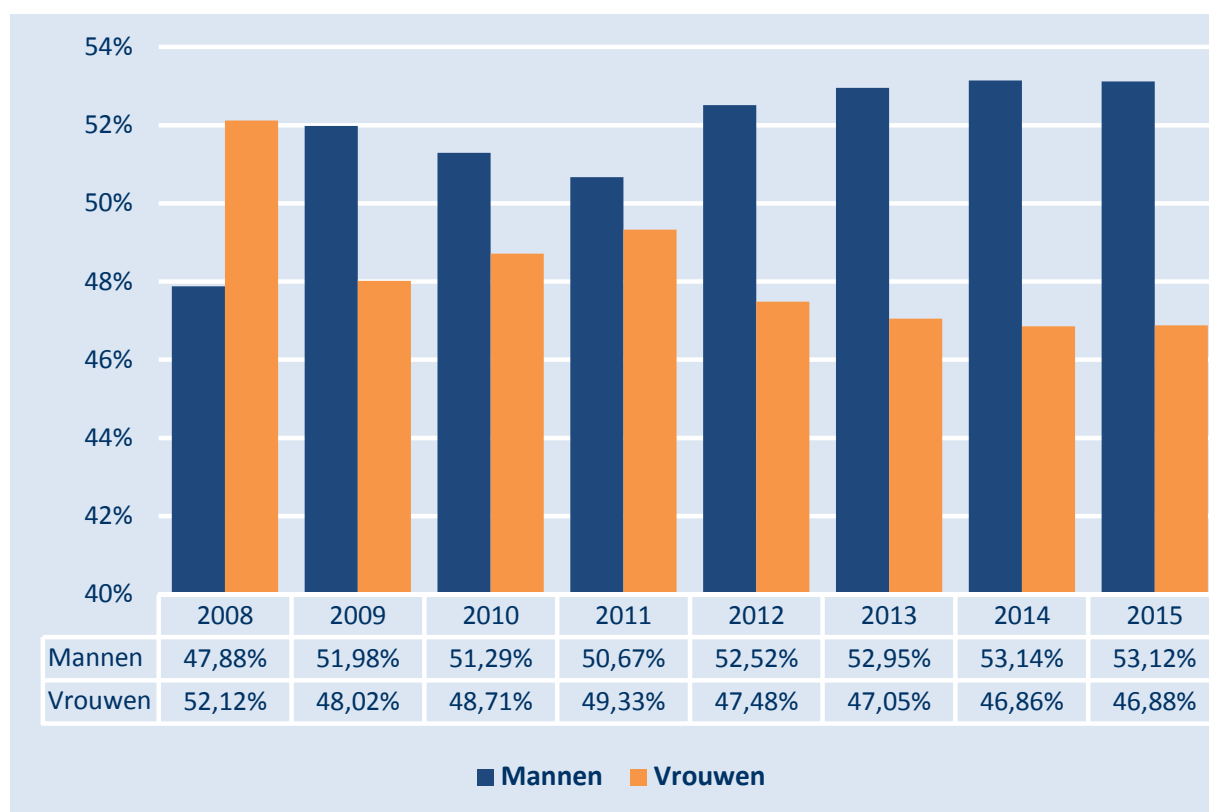
- De interpretatie van de recente evolutie van de WZUA's is moeilijk door wijzigingen in de werkloosheidsreglementering die zowel effecten ressorteren in min als plus. De beperking in de tijd van de inschakelingsuitkering tot drie jaar drukt bijvoorbeeld het aantal WZUA's. De werkzoekenden die hun uitkering op basis van studies verliezen verdwijnen uit de groep van de WZUA's. Als ze verder ingeschreven willen blijven worden ze gerubriceerd bij de 'vrij ingeschreven werkzoekenden' of indien ze een leefloon ontvangen en werkzoekend blijven, in de restgroep 'andere NWWZ'. De langere beschikbaarheid van 50-plussers daarentegen drijft het aantal WZUA's op. Werklozen die in de nieuwe regeling aangepast beschikbaar moeten blijven, hebben de verplichting zich in te schrijven als werkzoekende.
- Bij de 'jongeren in beroepsinschakelingstijd' (BIT) is er een forse afname (-16,1%). Na een beroepsinschakelingstijd van 310 dagen kunnen zij een inschakelingsuitkering aanvragen en verschuiven ze naar de WZUA's. Om aanspraak te maken op een uitkering moeten ze bepaalde studies gevolgd hebben.
- De 'vrij ingeschreven werkzoekenden' klimmen met 19%. Deze groeperen de werklozen die van het recht op werkloosheidsuitkeringen werden uitgesloten maar zich nu vrijwillig als werkzoekende laten inschrijven, de herintreders, de werknemers in vooropzeg die tijdens de opzeg niet moeten werken en migranten die niet in aanmerking komen voor een werkloosheidsuitkering of leefloon. De beperking in de tijd van de inschakelingsuitkeringen, de snelle activering van ontslagen werknemers en de instroom van nieuwkomers die in trajectbegeleiding zitten of zich registreren als werkzoekende stuwt het aantal vrij ingeschreven werkzoekenden omhoog.
- Bij de restgroep 'Andere NWWZ' (+12,4%) is er eveneens een stijging. Deze groep omvat o.a. de werkzoekenden ten laste van het OCMW maar ook de deeltijds lerenden zonder baan.

Aandeel mannen en vrouwen stabiliseert

Het aandeel van de mannen (53,1%) in de Vlaamse werkloosheid stabiliseert. Het dalingsritme van de mannelijke (-1,8%) en de vrouwelijke werkloosheid (-1,7%) is het voorbije jaar dan ook vergelijkbaar.

Tot 2008 waren er stevast meer vrouwelijke dan mannelijke werkzoekenden. Dat veranderde snel. In het crisisjaar 2009 schoot het jaargemiddelde van de mannelijke werkloosheid met maar liefst 30,7% omhoog, de vrouwelijke met 10,3%. De meerderheid wisselde van kamp en dat bleef sindsdien zo. Sectorale ontwikkelingen - banengroei in de tertiaire en quataire sector en het snelle verlies van 'mannelijke' jobs in de industrie door de crisis - vormen de voedingsbodem voor de ommekeer. Het stelsel van dienstencheques gaf laaggeschoolde vrouwen daar bovenop een stevig zetje.

Figuur 13 Aantal NWWZ naar geslacht (Vlaams gewest; sept. 2008 – sept. 2015)

Vooraf daling bij de jongeren

De evolutie volgens leeftijd verloopt ongelijk: de jeugdwerkloosheid (-4,5%) en de werkloosheid bij de middenleeftijdsgroep (-3,8%) krimpen terwijl de oudste leeftijdsgroep (+5,2%) groeit doordat de 50-plussers langer beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt. Het effect concentreert zich momenteel bij de 60-plussers met een toename op jaarbasis van 133,2% (van 3.336 in september 2014 naar 7.781 in september 2015). De leeftijdsgroepen 50 tot -55 jaar (-3,8%) en 55 tot -60 (-1,6%) noteren nu lager dan een jaar geleden. Meer dan een kwart van de Vlaamse werkzoekenden is intussen ouder dan 50 jaar.

Een kleine helft is laaggeschoold

De laaggeschoolde werkzoekenden staan voor 44% van het aantal Vlaamse werkzoekenden. Laaggeschoold staat voor de studieniveaus lager onderwijs of eerste graad van het secundair onderwijs, de leertijd, het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de tweede graad secundair onderwijs. De leerlingen uit het deeltijds onderwijs zonder baan verschijnen eveneens in deze cijfers.

Tabel 4 Aandeel NWWZ naar leeftijd en studieniveau (Vlaams gewest; september 2015)

Leeftijd	Studieniveau			totaal
	laag	midden	hoog	
< 25 jaar	41,4%	39,3%	19,3%	100,0%
25 tot 50 jaar	41,5%	37,1%	21,4%	100,0%
>=50 jaar	51,1%	33,3%	15,6%	100,0%
Totaal	44,0%	36,6%	19,4%	100,0%

Het grootste aandeel laaggeschoolden wordt genoteerd bij de 50-plussers (51,1%). De oudste leeftijdsgroep heeft minder studiekansen gekregen dan de volgende generaties. Ondanks de leerplicht tot 18 jaar en de democratisering van het onderwijs blijft het aandeel van de laaggeschoolden bij de jongeren hoog. De laaggeschoolde jongeren doen het duidelijk minder goed op de arbeidsmarkt. In het VDAB-schoolverlatersrapport van 2015 worden de schoolverlaters die in 2013 de schoolbanken verlieten een jaar lang opgevolgd. Het aandeel laaggeschoolden in het totaal van de schoolverlaters bedraagt 13,8%. In de groep schoolverlaters die na 1 jaar nog werkzoekend zijn loopt hun aandeel op tot 32,8%.

Toename van de zeer langdurige werkloosheid

Het aantal kortdurig (-5,7%) werkzoekenden daalt. Idem dito voor de groep die 1 tot -2 jaar werkzoekend is (-5,5%) is. De zeer langdurige werkloosheid (langer dan twee jaar werkzoekend) stijgt daarentegen (+9,4%). In het volgende hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de (zeer) langdurige werkloosheid.

Eén op vier heeft een migratieachtergrond

Vlaanderen telt 59.039 werkzoekenden met een migratieachtergrond of 24,8% van de geregistreerde arbeidsreserve. De allochtone werkloosheid stijgt op jaarbasis met 0,8% terwijl de autochtone werkloosheid daalt met 2,6%.

Allochtone werkzoekenden worden door VDAB statistisch gedefinieerd als werkzoekenden die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-28 of EVA-landen. De VDAB krijgt deze gegevens uit het Rijksregister. De huidige definitie steunt dus enkel op de nationaliteit en de historiek van de nationaliteit van de werkzoekende zelf. Minpunt is dat de groeiende, als Belg geboren derde generatie, er niet door wordt gevat terwijl de integratie op de arbeidsmarkt van deze groep toch als problematisch wordt ervaren.

Bijna één op acht is arbeidsgehandicapt

In september 2015 is 13,4% of 31.931 van de Vlaamse werkzoekenden arbeidsgehandicapt. Een werkzoekende wordt als arbeidsgehandicapt beschouwd wanneer na een administratief onderzoek, uit attesten of verslagen, blijkt dat hij of zij:

1. ingeschreven is bij het VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap);
2. een kwalificatie of getuigschrift heeft uit het buitengewoon onderwijs, of ex-BUSO of BLO-leerling is zonder dat er kwalificaties of getuigschriften behaald zijn;
3. recht heeft op een inkomensvervangende of een integratietegemoetkoming;

4. in het bezit is van een afschrift van een definitief geworden gerechtelijke beslissing of van een attest van een bevoegde federale instelling waaruit een blijvende graad van arbeidsongeschiktheid blijkt;
5. recht heeft op bijkomende kinderbijslag of recht heeft op verhoogde kinderbijslag (als ouder met een handicap);
6. recht heeft op een invaliditeitsuitkering in het kader van de ziekteverzekering;
7. een attest heeft van een arbeidshandicap, afgeleverd door een door de VDAB erkende dienst of arts.

De werkloosheidsgraden

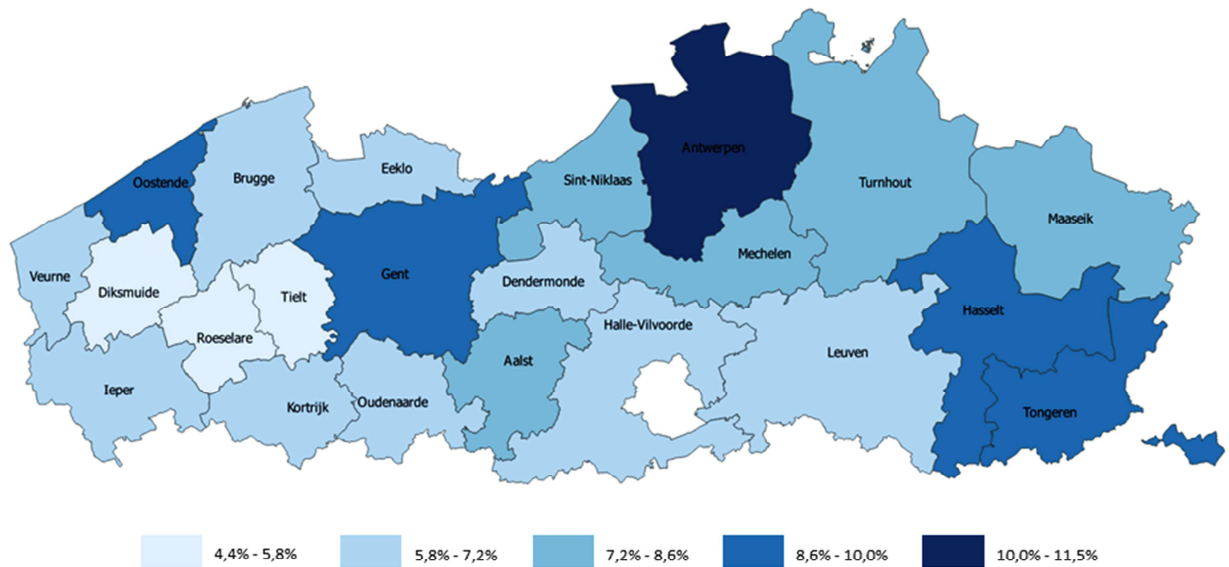
De werkloosheidsgraden drukken de verhouding uit tussen het aantal werkzoekenden en de beroepsbevolking op arbeidsleeftijd. Eind september bedroeg de Vlaamse werkloosheidsgraad 7,97%, respectievelijk 7,88% voor de mannen en 8,06% voor de vrouwen. Het verschil tussen de mannelijke en vrouwelijke werkloosheidsgraad bedraagt nog amper 0,18 procentpunten. De genderkloof die een decennium terug nog meer dan 3 procentpunten bedroeg is quasi gedicht.

Tabel 5 Genderkloof (in procentpunten) in de werkloosheidsgraden (Vlaams gewest; sept. 2002 – sept. 2015)

Werkloosheidsgraden				
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Genderkloof
2002	6,16	9,49	7,59	3,33
2003	6,90	10,41	8,42	3,51
2004	7,38	10,99	8,95	3,61
2005	7,39	11,02	8,99	3,63
2006	6,84	9,97	8,23	3,13
2007	5,37	7,72	6,43	2,35
2008	5,27	7,04	6,07	1,77
2009	7,01	7,93	7,43	0,92
2010	6,80	7,82	7,26	1,02
2011	6,31	7,37	6,80	1,06
2012	7,05	7,56	7,28	0,51
2013	7,80	8,15	7,96	0,35
2014	8,03	8,28	8,14	0,25
2015	7,88	8,06	7,97	0,18

De werkloosheidsgraden zijn vooral interessant om geografische verschillen qua werkloosheidsdruk in kaart te brengen. De kleurschakeringen wijzen op een meer of minder hoge werkloosheidsdruk. De Vlaamse werkloosheidsgraad bedraagt 7,93%. De slechtste score is voor het arrondissement Antwerpen (11,4%), de situatie is het gunstigst in het arrondissement Tielt (4,4%).

Figuur 14 Werkloosheidsgraden naar arrondissement (Vlaams gewest; september 2015)

De (zeer) langdurige werkloosheid

De werkloosheidsduur is de periode dat de werkzoekende 'niet werkt'. Vaak staat werkloosheidsduur synoniem voor een inactiviteitsperiode tussen twee jobs in. Bij schoolverlaters, herintreders en andere 'vrije' niet-werkende werkzoekenden stemt de werkloosheidsduur overeen met de verlopen 'zoektijd' in functie van de beoogde transitie van studies of niet-werken naar werk.

De begindatum voor het berekenen van de werkloosheidsduur is de inschrijvingsdatum. Bijzonder is dat de begindatum slechts na tenminste drie maanden arbeid of ziekte wijzigt. Als een werkzoekende zich opnieuw inschrijft na een korte tewerkstelling verschuift de oorspronkelijke 'begindatum werkloosheid' niet, m.a.w. een langdurig werkzoekende is niet noodzakelijk gedurende de ganse getelde werkloosheidsduur inactief geweest.

Specifiek in onze werkzoekendenstatistieken is dat enkel de niet-beëindigde inactiviteitsperiodes worden geteld, de werkzoekende die een baan vindt wordt immers niet langer gekwalificeerd als werkzoekende.

Kortdurig werkzoekenden zijn minder dan een jaar werkzoekend, langdurig werkzoekenden tussen één en twee jaar en zeer langdurig werkzoekenden zijn meer dan twee jaar werkzoekend. De kengetallentabel signaleert dat de zeer langdurige werkloosheid met 9,4% klimt op jaarbasis. De kortdurige (-5,7%) en de langdurige (-5,5%) werkloosheid daarentegen dalen. De oorzaken voor deze ongelijke evolutie zijn divers.

Tabel 6 Aantal NWWZ naar werkloosheidsduur (Vlaams gewest; sept. 2015 en verschil met 2014)

Werkloosheidsduur	aantal NWWZ sept 2015			evolutie sept 2014-sept 2015		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
< 1 jaar	66.370	63.007	129.377	-5,60%	-5,80%	-5,70%
1 tot 2 jaar	22.134	18.470	40.604	-7,40%	-3,20%	-5,50%
>= 2 jaar	37.782	29.973	67.755	9,70%	9,10%	9,40%
totaal	126.286	111.450	237.736	-1,80%	-1,70%	-1,80%

Conjunctuur en cohorte-effecten

De evolutie van de kortdurige werkloosheid is conjunctureel bepaald. Het huidige voorzichtige conjunctuurherstel leidt tot minder ontslagen, dus ook minder instromende nieuwe kortdurig werkzoekenden. Anderzijds profiteren de recente werkzoekenden ook het meest van de betere conjunctuur omdat hun uitstroomkansen stijgen. Bovendien zijn de kansen op werk van kortdurig werkzoekenden groter dan deze van (zeer) langdurig werkzoekenden.

Omgekeerd vertaalt een vertragende economie zich in een oplopende kortdurige werkloosheid. Dan is het niet ongewoon dat in het crisisjaar 2009 het aandeel kortdurig werkzoekenden snel oploopt. Daarop ent zich bovendien een cohorte-effect. Omdat er in 2009 meer werkzoekenden waren en ook omdat periodes van werkloosheid nefast zijn (men

bouwt geen ervaring op en de specifieke beroepscompetenties eroderen) stijgt het jaar nadien het aandeel van de groep die één tot twee jaar werkzoekend is en twee jaar later veert de zeer langdurige werkloosheid op. De 'double dip' manifesteert zich zo in een groter aandeel kortdurig werkzoekenden in 2012 en 2013, meer langdurig in 2013 en 2014 en met vertraging, in een groter aandeel zeer langdurig werkzoekenden in 2014 en 2015. De tabel illustreert (cijfers in bold) hoe cohorten doorschuiven.

Tabel 7 Aandeel NWWZ volgens werkloosheidsduur (Vlaams gewest; sept. 2008 – sept. 2015)

	Werkloosheidsduur			
	< 1 jaar	1 tot 2 jaar	2 jaar en meer	totaal
2008	59,5%	13,6%	27,0%	100,0%
2009	62,0%	15,4%	22,5%	100,0%
2010	57,5%	18,1%	24,4%	100,0%
2011	57,6%	16,3%	26,1%	100,0%
2012	59,6%	16,0%	24,4%	100,0%
2013	59,5%	16,9%	23,6%	100,0%
2014	56,7%	17,8%	25,6%	100,0%
2015	54,4%	17,1%	28,5%	100,0%

Leeftijd en leeftijdsdiscriminatie

Er is een zeer sterke samenhang tussen leeftijd en werkloosheidsduur (zie tabel 8).

Het aandeel van de zeer langdurig werkzoekenden in de leeftijdsgroep 25 tot en met 29 jaar komt uit op 15,6%. Dit aandeel stijgt met de leeftijd. Frappant is dat bij de 50 t/m 54- jarigen reeds meer dan 40% langer dan twee jaar werkzoekend is, in de leeftijdstranche 55 t/m 59 stijgt het aandeel tot 65,9% om finaal uit te komen op 71,7% bij de 60-plussers.

De relatief hoge aandelen (zeer) langdurig werklozen bij de jongeren gaan terug op hun (eerdere) deelname aan het deeltijds onderwijs. Scholieren zonder werk in het stelsel 'deeltijds leren/deeltijds werken' blijven geregistreerd als werkzoekend. Zo kunnen ze aan 18 jaar al langer dan twee jaar werkzoekend zijn. Gezien hun zwakke arbeidsmarktpositie slepen de leerlingen uit het deeltijds onderwijs zonder werkervaring deze 'voorgift' van twee à drie jaar werkloosheid mee als ze de schoolbanken verlaten.

De samenhang tussen leeftijd en werkloosheidsduur baseert zich o.a. op leeftijdsdiscriminatie bij werving en selectie van werknemers. De resultaten van recent onderzoek onder leiding van de Gentse professor Sociale Economie Stijn Baert zijn sprekend⁶. In de studie worden de kansen op positieve reacties vanuit werkgeverszijde na een schriftelijke sollicitatie voor gelijkaardige werknemers van 38, 44 en 50 jaar vergeleken:

"Gemiddeld genomen ontvingen de kandidaten met 6 of 12 jaren meer op de teller ongeveer 39% minder uitnodigingen voor een jobgesprek en 28% minder positieve reacties in brede zin (naast uitnodigingen voor een jobgesprek ook geïnteresseerde vragen naar meer informatie

⁶ <http://www.ugent.be/nl/actueel/persberichten/leeftijd-werknemer-ouder-discriminatie-solliciteren.htm>

of alternatieve jobvoorstellen). Deze mate van ongelijke behandeling is sterker dan wat eerder gevonden werd op basis van gelijkaardig onderzoek naar arbeidsmarktdiscriminatie van allochtonen, personen met een verleden van jeugddelinquentie en personen met een actief vakbondslidmaatschap.”

Tabel 8 NWWZ naar leeftijd en werkloosheidsduur (Vlaams gewest; sept. 2015)

Leeftijd	Werkloosheidsduur			totaal
	< 1 jaar	1 tot 2 jaar	2 jaar en meer	
< 18 jaar	67,5%	23,2%	9,4%	100,0%
18 t/m 19 jaar	77,6%	15,3%	7,2%	100,0%
20 t/m 24 jaar	74,9%	14,3%	10,8%	100,0%
25 t/m 29 jaar	66,5%	17,9%	15,6%	100,0%
30 t/m 34 jaar	61,2%	19,8%	18,9%	100,0%
35 t/m 39 jaar	57,7%	20,0%	22,3%	100,0%
40 t/m 44 jaar	53,8%	20,2%	26,0%	100,0%
45 t/m 49 jaar	50,0%	19,2%	30,8%	100,0%
50 t/m 54 jaar	40,4%	18,5%	41,1%	100,0%
55 t/m 59 jaar	21,2%	13,0%	65,9%	100,0%
>= 60 jaar	19,1%	9,2%	71,7%	100,0%
totaal	54,4%	17,1%	28,5%	100,0%

Langere beschikbaarheid

Opeenvolgende aanpassingen in de werkloosheidsreglementering, waardoor 50-plussers langer beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt, ressorteren evenzeer effecten in de door VDAB geobserveerde langdurige werkloosheid. Voorheen verdween immers een deel van de langdurig werkzoekenden uit beeld via de maxi-vrijstelling: vanaf een bepaalde leeftijd of beroepsverleden verschoven ze naar de groep ‘niet-werkende niet-werkzoekenden’.

Sinds de laatste wijziging in de werkloosheidsreglementering moeten werkzoekenden ouder dan 60 jaar evenwel ‘aangepast’ beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt. Deze aangepaste beschikbaarheid impliceert de inschrijving als werkzoekende waardoor ze verder geregistreerd blijven als ‘niet-werkende werkzoekende’. Overgangsregels staan de maxivrijstelling wel verder toe aan o.a. de werkzoekenden die al voor 1 januari 2015 een maxivrijstelling genoten.

Tabel 9 Aantal en aandeel 50-plussers in totaal NWWZ (Vlaams gewest; sept. 1999 - sept. 2015)

	aantal NWWZ > 50 jaar	aandeel
sep/03	18.260	8,0%
sep/04	33.137	13,6%
sep/05	41.294	16,6%
sep/06	47.381	20,5%
sep/07	44.819	24,6%
sep/08	45.186	25,9%
sep/09	50.005	23,4%
sep/10	52.436	24,7%
sep/11	51.026	25,5%
sep/12	50.340	23,3%
sep/13	54.164	22,9%
sep/14	59.102	24,4%
sep/15	62.155	26,1%

Het uitdovende karakter van de maxi-vrijstelling en de aangepaste beschikbaarheid van nieuw instromende zestigplussers zorgen ervoor dat per saldo het aantal oudere werkzoekenden aangroeit. De RVA telt per eind augustus 2015 23.270 oudere werklozen in de groep 'niet-werkende *niet*-werkzoekenden'. Vorig jaar in augustus waren er dat nog 6.126 meer. De aanpassingen vertalen zich in grotere aantallen en aandelen 50-plussers in de NWWZ-populatie. Meer dan een kwart van de Vlaamse werkzoekenden is intussen ouder dan 50. Het uitdovende karakter van de maxivrijstelling en het 'vatten' van de nieuwe instroom zal het aandeel 50-plussers verder opdrijven.

Beperking in de tijd van de inschakelingsuitkering

De onbeperkte duur van het uitkeringsstelsel geldt sinds kort niet meer voor de inschakelingsuitkering. De uitkeringen op basis van studies zijn beperkt tot maximaal 36 maanden, eventueel nog verlengd met 24 maanden in specifieke gevallen. De teller voor het berekenen van de periode van uitkeringen is op nul gezet begin 2012. Als gevolg daarvan verloor de eerste groep zijn inschakelingsuitkering in januari 2015.

RVA-cijfers tonen dat in januari 2.866 Vlaamse werkzoekenden hun inschakelingsuitkering verloren, waarvan in hoofdzaak werkzoekenden uit de middenleeftijdsgroep die nog een uitkering genoten op basis van studies. Eens nu de historische stock de tijdsgrens van drie jaar gepasseerd is, treft de maatregel werklozen die net de maximumduur overschrijden. Van februari tot juni waren er dat respectievelijk 273, 213, 169, 202 en 164.

De beperking in de tijd topt lange werkloosheidsduren af. Het effect in de VDAB-cijfers wordt echter deels geneutraliseerd doordat een aantal geschorste werklozen zich inschrijven als 'vrije' werkzoekende.

Activering werklozen met bedrijfstoelage (SWT)

Werklozen met bedrijfstoelage (de vroegere bruggepensioneerden) die beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt zitten in de NWWZ-cijfers. In juli 2015 deed de RVA 3.413 betalingen voor Vlaamse werklozen met bedrijfstoelage en zonder vrijstelling van inschrijving als werkzoekende. Ten opzichte van de 68.550 betalingen voor werklozen met bedrijfstoelage mét vrijstelling van inschrijving is dat voorlopig een minderheid.

Het aandeel zal in de komende jaren echter snel groeien doordat de nieuwe instromers in het SWT-stelsel voortaan beschikbaar moeten blijven: via de nieuwe instromers verschijnt binnen vijf à zes jaar de quasi volledige groep SWT-ers in de VDAB-werkzoekendencijfers. Door de strengere regels inzake instapleeftijd en loopbaaneisen zal het aantal personen in het SWT-stelsel evenwel afnemen.

PWA en langdurige werkloosheid

De niet-vrijgestelde PWA-ers blijven ingeschreven als werkzoekende. Vlaanderen is na de zesde staatshervorming bevoegd voor de Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen (PWA's). In functie van de bevoegdheidsoverdracht en de in het Vlaams Regeerakkoord aangekondigde hervorming bracht IDEA Consult het PWA-stelsel in kaart ⁷.

Vlaanderen telt in 2014 11.621 PWA-werknemers in het PWA-stelsel. IDEA Consult concludeert dat vooral vijftigplussers erin actief zijn: 75,6% is ouder dan 50.

*“De doelstelling van het PWA-stelsel impliceert een langdurige werkloosheid van de PWA-werknemers. Uit de tabel blijkt dat er nog grote variaties zijn binnen de geregistreerde werkloosheidsperiode. Zo is één op vijf PWA-werknemers minder dan twee jaar werkloos, is ongeveer één op vier PWA-werknemers 2 tot 5 jaar werkloos, en ruim één op twee PWA-werknemers (53,8%) minstens vijf jaar werkloos. Eén op drie PWA-werknemers is zelfs minstens 10 jaar werkloos. Bij de vrijgestelde PWA-werknemers is zelfs 80,7% minstens 5 jaar werkloos; ruim de helft van de vrijgestelden (56,4%) is meer dan 10 jaar werkloos. Een deel van de langdurige werkloosheidsduur kan verklaard worden door de groep werknemers met vrijstelling. Toch toont het hoge aandeel langdurig werkzoekenden bij de niet-vrijgestelde PWA-werknemers dat het stelsel een specifieke categorie van werklozen bereikt in vergelijking met de VDAB-populatie waar slechts 9,6% minstens 5 jaar werkloos is.”*⁸

De vaststelling dat de PWA-activiteiten vooral worden uitgevoerd door 50-plussers (aandeel van 75,6%) en dat bij de niet-vrijgestelde PWA-werknemers 78,7% langer dan twee jaar werkzoekend is, is relevant bij de analyse van de langdurige werkloosheid in Vlaanderen.

⁷ IDEA Consult, *Het PWA-stelsel in kaart gebracht*. Eindrapport 30 juni 2015

⁸

Tabel 10 Verdeling van de PWA-werknemers volgens kenmerken (Vlaams gewest; 2014)

		niet-vrijgestelde PWA-werknemers	vrijgestelde PWA-werknemers	totaal PWA-werknemers	VDAB-populatie
		N=10.383	N=1.238	N=11.621	N=233.349
Geslacht	Mannen	43,9%	26,2%	42,0%	53,6%
	Vrouwen	56,1%	73,8%	58,0%	46,4%
Leeftijd	< 20	.	.	.	4,7%
	20-34	4,3%	0,7%	4,0%	41,5%
	35-49	20,1%	23,0%	20,4%	28,5%
	50-54	21,0%	33,6%	22,4%	10,2%
	55+	54,5%	42,7%	53,2%	15,0%
Studieniveau	Laag	62,7%	64,9%	62,9%	45,7%
	Midden	29,6%	31,5%	29,8%	36,7%
	Hoog	7,7%	3,6%	7,2%	17,6%
Werkloosheidsduur	< 2 jaar	21,3%	5,5%	19,7%	74,1%
	2 - 5 jaar	28,2%	13,8%	26,6%	16,4%
	5 - 10 jaar	20,0%	24,3%	20,5%	*9,6%
	> 10 jaar	30,5%	56,4%	33,3%	.
Nationaliteit	Belg	94,7%	99,0%	95,2%	81,5%
	EU-15	3,3%	0,8%	3,1%	5,8%
	EU-28	0,3%	.	0,3%	2,6%
	niet-EU	1,6%	0,2%	1,5%	10,1%

*Arvastat bevat enkel cijfers voor een werkloosheidsduur $\geq$ 5 jaar (inclusief > 10 jaar)

Bron: RVA-cijfers (2014) voor de PWA-werknemers; Arvastat (gemiddelde 2014) voor de VDAB-populatie werkzoekenden

Langdurige werkloosheid en uitstroomkans

De uitstroomkans wordt berekend door het aantal werkzoekenden dat in de loop van een maand aan het werk gaat, te delen door het totale aantal niet-werkende werkzoekenden aan het begin van die maand. Omdat de resultaten onderhevig zijn aan seizoensinvloeden worden hierna jaarcijfers opgenomen.

Naarmate de werkloosheidsduur oploopt daalt de uitstroomkans uit de werkloosheid. De globale uitstroomkans is 9,2%. Ze daalt van 15,8% voor de pas ingestroomde werkzoekenden naar 3,1% voor de zeer langdurig werkzoekenden. De huidige werkloosheidsduur is dus een goede voorspeller voor de toekomstige werkloosheid.

Tabel 11 Uitstroomkans van NWWZ naar werkloosheidsduur (Vlaams gewest; sept. 2015)

Werkloosheidsduur	NWWZ uitstroomkans
< 3m	15,8%
3m - 5m	11,8%
6m - 11m	9,9%
12m - 23m	7,8%
2j en +	3,1%
Totaal	9,2%

Kenmerken van de langdurig werkzoekenden

Eén op vier zeer langdurig werklozen heeft arbeidshandicap

Een arbeidshandicap wordt in het VDAB-decreet gedefinieerd als “elk langdurig probleem van deelname aan het arbeidsleven dat te wijten is aan het samenspel tussen functiestoornissen van mentale, psychische, lichamelijke of zintuiglijke aard, beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten en persoonlijke en externe factoren”.

Momenteel is 13,4% van de Vlaamse werkzoekenden arbeidsgehandicapt. Bij de kortdurig werkzoekenden bedraagt dit aandeel 6,9%. Bij de werkzoekenden met een werkloosheidsduur tussen 1 en 2 jaar stijgt het tot 14,4% en bij de zeer langdurige zelfs tot 25,4%. Functiestoornissen en beperkingen bemoeilijken nu eenmaal het vinden van een baan. Het Vlaamse doelgroepenbeleid zet terecht in op de personen met een arbeidshandicap, o.a. via de Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP) die eventuele productieverliezen compenseert.

Tabel 12 NWWZ naar werkloosheidsduur en arbeidshandicap (Vlaams gewest; sept. 2015)

Werkloosheidsduur	Arbeidsgehandicapt		
	nee	ja	totaal
< 1 jaar	93,1%	6,9%	100,0%
1 tot 2 jaar	85,6%	14,4%	100,0%
>= 2 jaar	74,6%	25,4%	100,0%
totaal	86,6%	13,4%	100,0%

Aandeel allochtonen varieert weinig met de werkloosheidsduur

De arbeidsmarktpositie van allochtonen is minder gunstig dan deze van autochtonen. Dat komt echter niet tot uiting in de ventilering naar werkloosheidsduur: het aandeel van allochtonen in de zeer langdurige werkloosheid (24,2%) benadert het aandeel in de kortdurige (23,6%). De relatief jonge leeftijd en de nieuwe instroom van allochtonen resulteren immers in veel kortdurige werkloosheid.

Tabel 13 NWWZ naar werkloosheidsduur en herkomst (Vlaams gewest; sept. 2015)

Werkloosheidsduur	Origine		
	autochtoon	allochtoon	totaal
< 1 jaar	76,4%	23,6%	100,0%
1 tot 2 jaar	70,2%	29,8%	100,0%
>= 2 jaar	75,8%	24,2%	100,0%
totaal	75,2%	24,8%	100,0%

Lage scholing tekent zich af in de werkloosheidsduur

Tabel 14 NWWZ naar werkloosheidsduur en studieniveau (Vlaams gewest; sept. 2015)

Werkloosheidsduur	Studieniveau			totaal
	laag	midden	hoog	
< 1 jaar	36,9%	39,1%	24,0%	100,0%
1 tot 2 jaar	49,1%	35,3%	15,6%	100,0%
>= 2 jaar	54,3%	32,7%	12,9%	100,0%
totaal	44,0%	36,6%	19,4%	100,0%

De minder gunstige arbeidsmarktperspectieven van laaggeschoolden vertalen zich in een groter aandeel in de langdurige en zeer langdurige werkloosheid.

Mannen zijn meer en langer werkloos

Mannen zijn sinds het crisisjaar 2009 in de meerderheid. Hun aandeel stijgt bovendien met de werkloosheidsduur. In september 2015 zijn er meer mannen werkloos dan vrouwen en dat manifesteert zich zowel bij de kortdurige als de (zeer) langdurige werkloosheid.

Tabel 15 NWWZ naar werkloosheidsduur en geslacht (Vlaams gewest; sept. 2008 en sept. 2015)

Werkloosheidsduur	Sept 2008			Sept 2015	
	Mannen	Vrouwen	totaal	Mannen	Vrouwen
< 1 jaar	48,7%	51,3%	100,0%	51,3%	48,7%
1 tot 2 jaar	50,8%	49,2%	100,0%	54,5%	45,5%
>= 2 jaar	44,5%	55,5%	100,0%	55,8%	44,2%
totaal	47,9%	52,1%	100,0%	53,1%	46,9%

Het hogere aandeel van de mannen bij de zeer langdurig werklozen (55,8%) contrasteert met de situatie in september 2008 toen het aandeel van de mannen in de zeer langdurige werkloosheid amper 44,2% was. De ommekeer baseert zich op cohorte-effecten, zoals reeds toegelicht, en op sectorale evoluties. De industrie met veel mannelijke werknemers kreeg in de crisisjaren de hardste klappen en daardoor steeg de mannelijke werkloosheid snel. De industrie kon zich nadien niet herstellen. De arbeidsmarktpositie van vrouwen, die vaker werken in de tertiaire en quataire sectoren, is minder aangetast.

Het arbeidsmarktsucces van vrouwen baseert zich echter niet enkel op sectorale evoluties. De gemaakte studiekeuzes en de betere schoolresultaten boden hen meer kansen in de tertiaire en quataire sectoren. De schoolprestaties van jongens blijven achter en dat drukt hun startkansen. Kritiek is vooral de situatie van jongens die de school verlaten zonder diploma. Deze ongekwalificeerde uitstroom vormt veelal het startpunt van een latere problematische arbeidsloopbaan en manifesteert zich onvermijdelijk in zowel de werkzoekendencijfers als in de werkloosheidsduur.

Subregionale verschillen

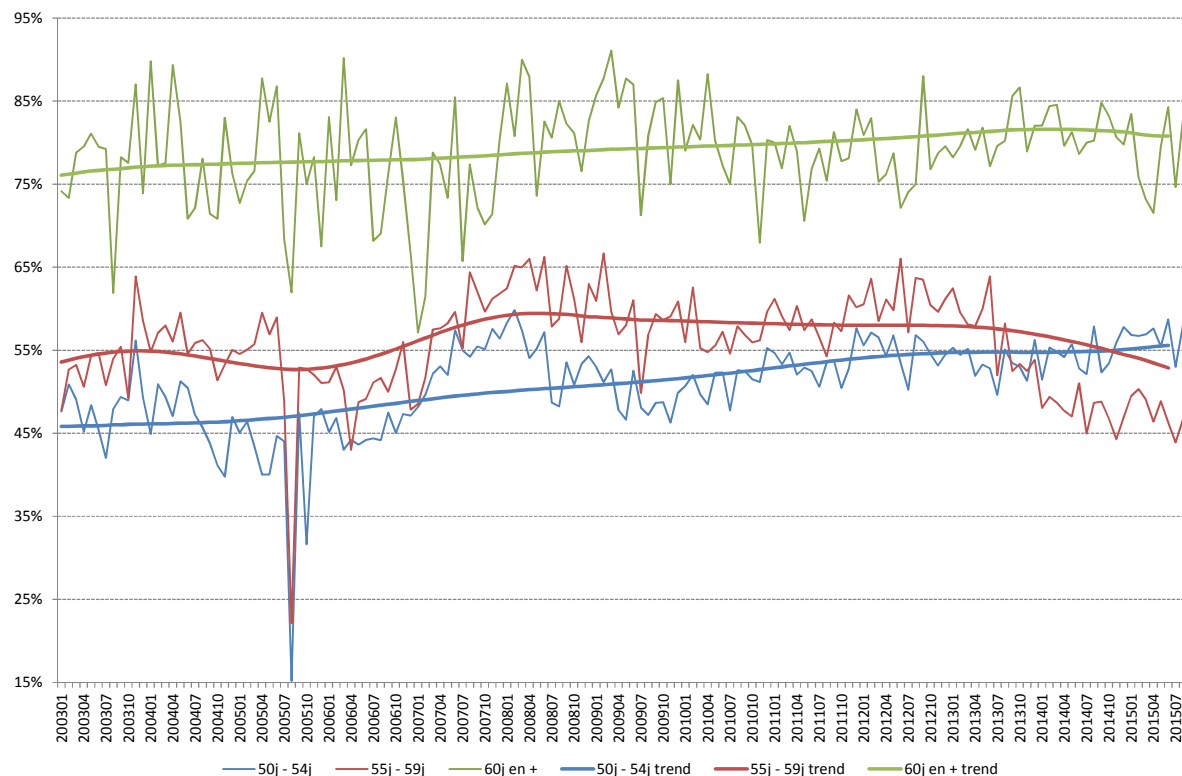
In het arrondissement Antwerpen is 32% van de werkzoekenden zeer langdurig werkloos. Eeklo (31,7%) en Turnhout (30,9%) volgen op plaats 2 en 3. De laagste aandelen zeer langdurig werkzoekenden zijn te vinden in de West-Vlaamse arrondissementen Roeselare (24%), Tielt (24,6%), Brugge (24,7%) en Diksmuide (24,8%).

Samenvattend kan men stellen dat de werkloosheidsduur een belangrijke indicator is die de resultante is van vele factoren. Leeftijd en gedane studies beïnvloeden de inactiviteitsduur. Daarnaast zijn ook de lokale arbeidsmarktsituatie, de stand van de conjunctuur en cohorte-effecten bepalend. Sectorale evoluties en schoolse prestaties tekenen zich dan weer af in een genderkloof. Ten slotte neemt de kans op een nieuwe baan af met een toenemende werkloosheidsduur. Het overschrijden van een bepaalde werkloosheidsduur is gezien de snel teruglopende kans op werk een alarmerend signaal.

Uitstroom bij de 50-plussers

In de 'Lentenota 2015' was een analyse opgenomen van de wijzigingen in de reglementering van de inschrijving en de beschikbaarheid van oudere werkzoekenden (vanaf 50 jaar) en de gevolgen voor de uitstroom-dynamiek. De analyse gebeurde toen voor de 50-57 jarigen en de 58-plussers. De uitstroom uit de werkloosheid en de uitstroom naar werk worden hierna bekeken voor de 50-54 jarigen, de 55-59 jarigen en de 60-plussers.

Figuur 15 Uitstroom uit de werkloosheid 12 maand na de instroom (jan. 2003 –sept. 2015)

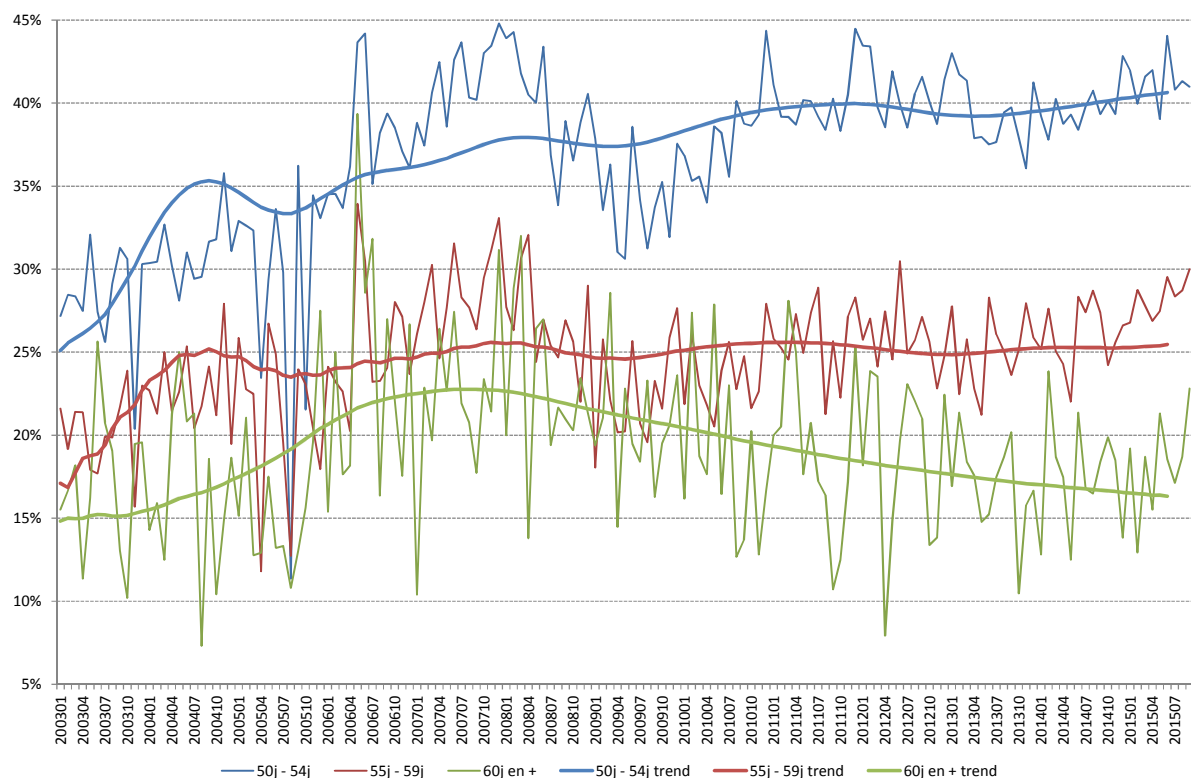
Figuur 15 toont de evolutie van de maandelijkse⁹ uitstroom uit de werkloosheid 12 maand na de instroom van de 50 tot 54-jarigen, de 55 tot 59-jarigen en de 60-plussers.

Zoals te verwachten stijgt de *uitstroom uit de werkloosheid* met de leeftijd. Bij de 60-plussers ligt deze zeer hoog door de grote uitstroom naar (vervroegd) pensioen. Fundamenteel verandert er weinig, de uitstroom is in de loop van de periode wel nog geleidelijk gestegen van 76% naar 81%.

De uitstroom bij de 55-59 jarigen vertoont een licht golvende trend rond 55%. Vanaf 2010 is de tendens licht dalend, maar door de afschaffing begin 2013 van de maxi-vrijstelling voor de 58 en 59 jarigen versnelt deze dalende trend. Begin 2014 (een jaar na de afschaffing) duikt de trendlijn van de 55-59 jarigen zelfs beneden deze van de 50-54 jarigen en bedraagt momenteel ongeveer 53%. De uitstroom van de 50-54 jarigen vertoont een geleidelijk stijgende trend, van 46% in 2003 naar 56% in 2015. Deze groep werd reeds vanaf 2002 'gevat' door de afschaffing van de maxi-vrijstelling zodat er geen breuk optreedt in de trendlijn.

⁹ We gebruiken de maandelijkse uitstroompercentages i.p.v. het voortschrijdend gemiddelde over 12 maanden, omdat omslagpunten dan duidelijker te merken zijn.

Figuur 16 Uitstroom naar werk 12 maand na de instroom (jan. 2003 – sept. 2015)

Figuur 16 toont de evolutie van de maandelijkse *uitstroom naar werk* 12 maand na de instroom van de 50 tot 54-jarigen, de 55 tot 59-jarigen en de 60-plussers.

De uitstroom naar werk ligt uiteraard een stuk lager dan de uitstroom uit de werkloosheid. Hier is er logischerwijze een omgekeerd patroon: hoe hoger de leeftijd, hoe lager de uitstroom naar werk. Anders dan bij de uitstroom uit de werkloosheid is er bij de uitstroom naar werk geen duidelijke impact van de verhoging van de leeftijdsgrens van de maxi-vrijstelling.

Bij de 60-plussers bedraagt de uitstroom naar werk in 2003 ongeveer 15%. Er volgt dan een duidelijk stijgende trend naar 23% begin 2007. Vanaf 2008, het begin van de crisisperiode, daalt de trend onafgebroken tegen een laag en constant tempo. Momenteel ligt de uitstroom (16%) nog iets boven het aanvangsniveau.

Bij de 55-59 jarigen ligt de uitstroom naar werk oorspronkelijk (17% in 2003) niet veel hoger dan bij de 60-plussers. De uitstroom versnelt wel sterk tot 25% medio 2004. Sindsdien blijft de uitstroom naar werk nagenoeg stabiel en schommelt deze tot op vandaag rond 25%.

Bij de 50-54 jarigen bedraagt de uitstroom naar werk in 2003 ongeveer 25%. Ook bij deze groep is er op anderhalf jaar een sterke toename tot 35% medio 2004. Na een lichte daling tot medio 2005 volgt er opnieuw een (geleidelijk) stijgende trend die de uitstroom naar werk eind 2010 op 40% brengt. Sindsdien schommelt de uitstroom naar werk bij de 50-54 jarigen rond 40%, maar het laatste jaar is er opnieuw een licht stijgende trend te zien.

Prognose van de evolutie van de werkloosheid

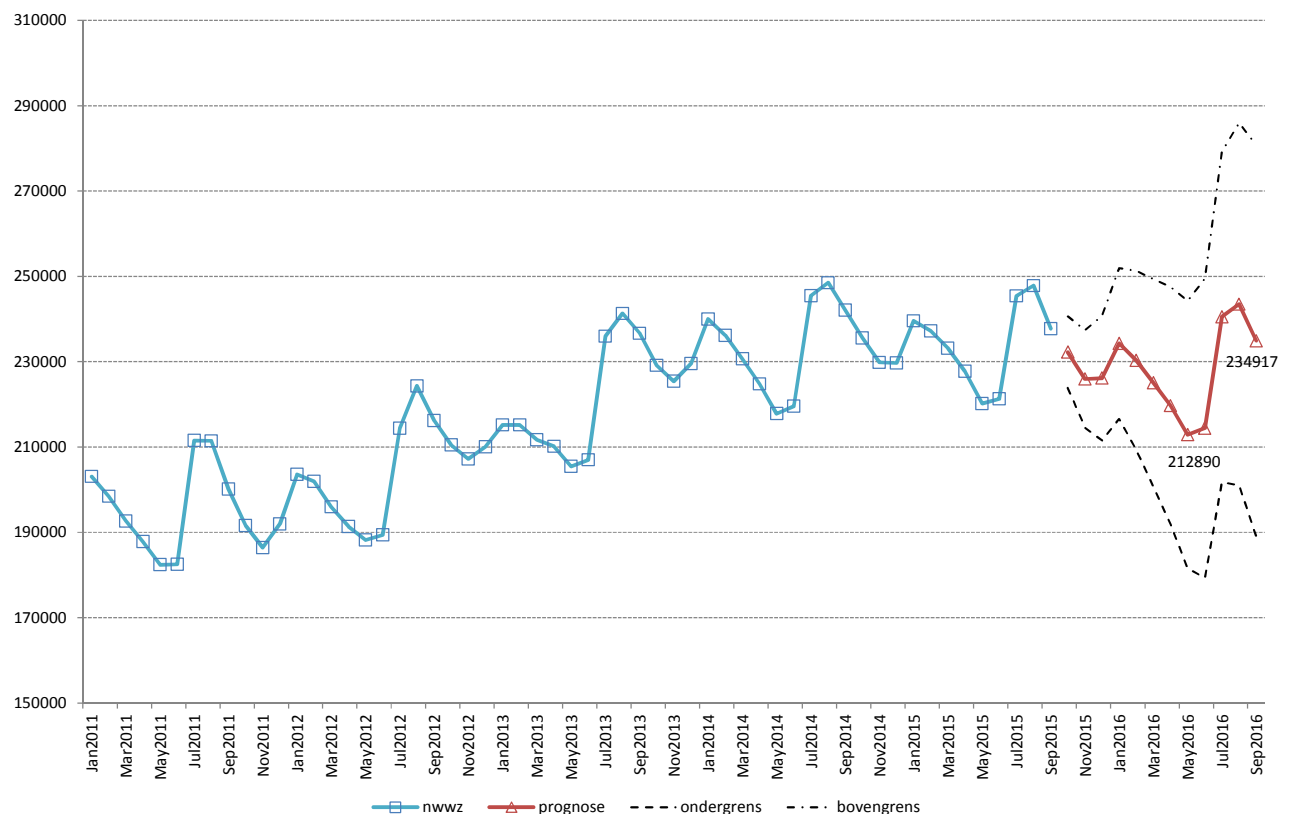
In deze 'Arbeidsmarktbalans' is er een prognose opgenomen over de te verwachten evolutie van de totale en de jeugdwerkloosheid (NWWZ) voor de periode oktober 2015 tot september 2016.

Verdere daling van de totale werkloosheid

Figuur 17 toont de evolutie van twee tijdreeksen:

1. de waargenomen niet werkende werkzoekenden (NWWZ) vanaf januari 2011 tot september 2015 (blauwe lijn);
2. een projectie van de maandelijkse NWWZ-cijfers van oktober 2015 tot september 2016 (rode lijn) met een 95% betrouwbaarheidsinterval.

Figuur 17 Prognose evolutie van het totaal aantal NWWZ (Vlaams gewest; okt. 2015 – sept. 2016)

De projectie is gemaakt met behulp van een tijdreeksmodel¹⁰ gebaseerd op de waargenomen NWWZ van januari 1982 tot september 2015. Ze voorziet nu een daling op jaarbasis met 1,2%, wat nogal afwijkt van de vorige projectie¹¹. Die volatiliteit kan volledig op conto geschreven worden van de plotse en grote instroom van oudere NWWZ in de eerste

¹⁰ Er is een Unobserved Components Model gebruikt. Dergelijk model zoekt naar de karakteristieke kenmerken van een tijdreeks en projecteert die naar de toekomst. Het model maakt dus gebruik van informatie die verborgen zit in de tijdreeks zelf en steunt in hoofdzaak op signaal extractie. Als men korte termijn prognoses (6 tot maximum 12 maand) wil maken dan presteren dergelijke modellen vaak beter dan regressiemodellen.

¹¹ Lentenota 2015 (RvB 150502b).

maanden van 2015. Deze werd vooral veroorzaakt door onduidelijkheid en onzekerheid in verband met de wijzigingen aan het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag en de maxi vrijstelling. Toen de vorige prognose werd gemaakt had de federale regering nog niet beslist wat de definitieve modaliteiten van deze aanpassing zouden zijn. Ondertussen is er meer duidelijkheid, valt de instroom van de oudere NWWZ min of meer terug op de lange termijn trend en weegt de conjunctuur opnieuw zwaarder door bij de korte termijn evolutie van de werkloosheid.

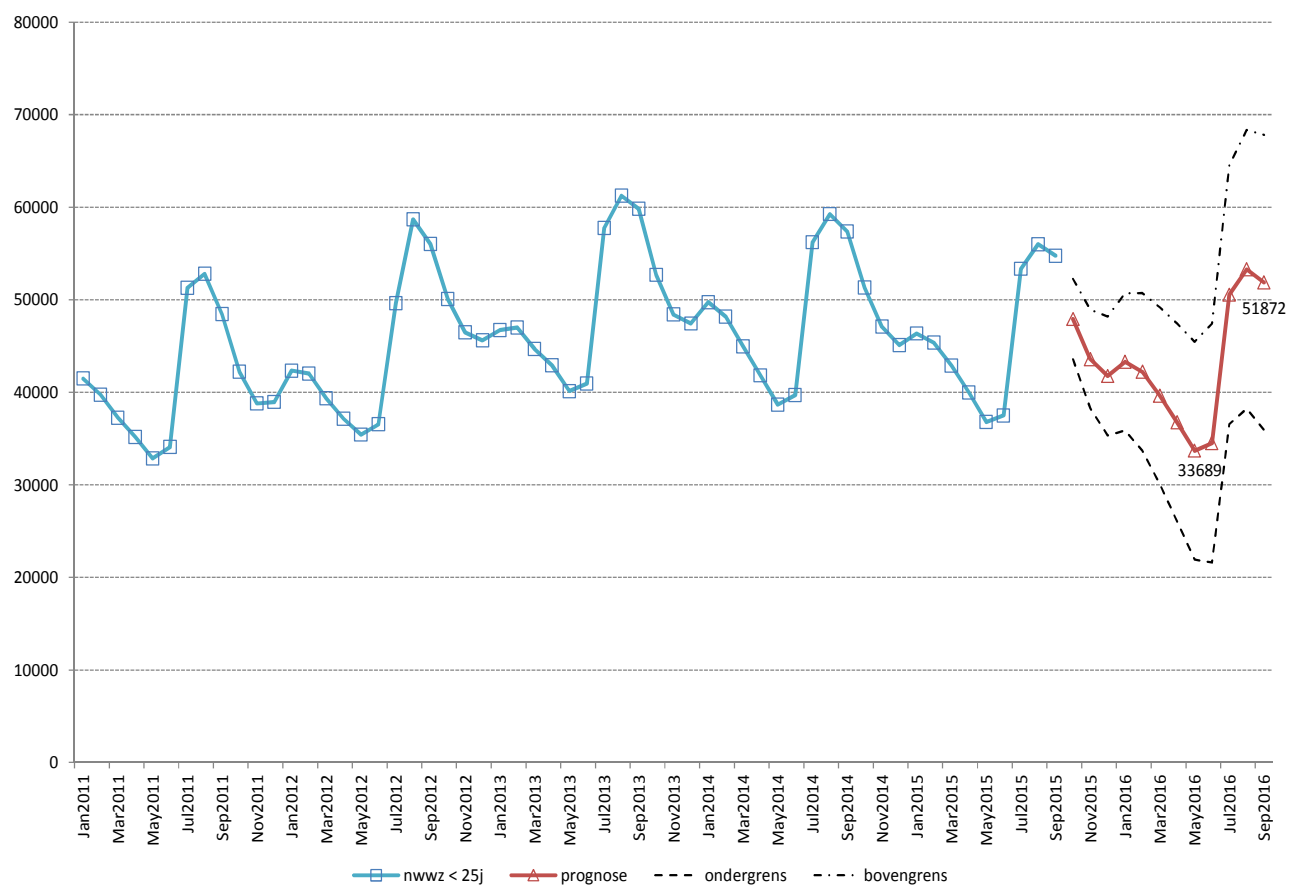
De jeugdwerkloosheid daalt sterker

Figuur 18 toont de evolutie van twee tijdreeksen:

1. de waargenomen niet werkende werkzoekende jongeren (NWWZ < 25j) vanaf januari 2011 tot september 2015 (blauwe lijn);
2. een projectie van de maandelijkse NWWZ-cijfers bij de jongeren van oktober 2015 tot september 2016 (rode lijn) met een 95% betrouwbaarheidsinterval.

De projectie is gemaakt met behulp van een tijdreeksmodel gebaseerd op de waargenomen jongere NWWZ van januari 1982 tot september 2015. De projectie komt uit op een daling van de jeugdwerkloosheid met 5,3% op jaarbasis. De jeugdwerkloosheid daalt op jaarbasis sinds april 2014 en tot nu toe wijzen de cijfers erop dat deze trend zich zal verder zetten.

Figuur 18 Prognose evolutie van de jeugdwerkloosheid (Vlaams gewest; okt. 2015 – sept. 2016)

In de meeste lidstaten van de Europese Unie zet het geleidelijke herstel van de arbeidsmarkt zich verder. De werkgelegenheid neemt toe in alle sectorclusters (industrie, bouw en diensten), de werkzaamheid stijgt in alle leeftijdsgroepen. De EU-werkloosheidsgraad is beneden 10% gedaald, de jeugdwerkloosheid daalt sterker maar bedraagt nog steeds 20%. Naast de jeugdwerkloosheid vergt ook de langdurige werkloosheid de nodige aandacht. In de EU is deze verdubbeld sinds 2007 en is bijna de helft van de werkzoekenden langdurig werkloos. De 12 miljoen langdurig werklozen maken iets meer dan 5% uit van de actieve bevolking. In september heeft de Europese Raad een aanbeveling geformuleerd die de integratie van de langdurig werklozen moet bevorderen.

Ondanks de matig blijvende groei zijn de vooruitzichten voor de Belgische arbeidsmarkt vrij positief. Tegen 2020 zou de totale werkgelegenheid met 200.000 toenemen door een opnieuw aantrekkende groei van de 'marktbedrijfstakingen'. Vlaanderen zou een sterkere groei kennen dan de andere gewesten en tussen 2015 en 2020 een netto-banengroei van ongeveer 129.000 jobs realiseren. Ook nu weer heeft dit door de verdere toename van de beroepsbevolking een relatief beperkte impact op de werkloosheidsgraad die zou dalen van 7,9% in 2015 naar 7,5% in 2020.

De beroepsbevolking zal vooral toenemen bij de 50-plussers die langer aan de slag blijven of langer beschikbaar moeten blijven voor de arbeidsmarkt. Maar de sterke instroom van asielzoekers, met een veel hogere graad van 'erkenningen' en een groter aandeel jongeren, zal wellicht ook het aanbod van jongeren verhogen.

De laatste maanden ligt het aantal door VDAB ontvangen vacatures ongeveer 20% hoger dan vorig jaar. De omslag doet zich voor in alle sectorclusters. Uit een analyse van de vacatures volgens ervaring en studieniveau blijkt dat de werkgevers de laatste jaren iets meer belang hechten aan ervaring en dat vooral de vraag naar middengeschoolden toegenomen is.

In september is ook een trendommekeer vastgesteld in de evolutie van het aantal werkzoekenden. De daling is vooral merkbaar bij de jongeren en de kortdurig werklozen, maar ook bij de langdurig werklozen (tussen 1 en 2 jaar werkloos). De werkloosheid stijgt sterk bij de 50-plussers (vooral bij de 60-plussers) en de zeer langdurig werklozen. De eigen projecties wijzen op een verdere daling van het aantal NWWZ in 2016.

Een analyse van de (zeer) langdurige werkloosheid toont aan dat een veelheid van factoren bijdragen tot de huidige pieken. De werkloosheidsduur wordt, naast de conjunctuur en persoonlijke kenmerken zoals leeftijd en studieniveau, momenteel sterk bepaald door een aantal belangrijke wijzigingen in de regelgeving zoals de langere beschikbaarheid, de beperking van de inschakelingsuitkering en de activering van de werklozen met bedrijfstoeslag. De werkloosheidsduur is een belangrijke indicator voor de uitstroomkansen van werkzoekenden.